

EN

Communities Go Circular Position paper on (the right to) repair

August 2024

This policy paper has been written for the **Communities go Circular** project, funded under the CERV programme of EACEA. The aim of the two year project is to educate and raise awareness on the subjects of repair and reuse, involve citizens in the process of demanding policy change, encourage the opening of new repair and reuse workshops, and finally to learn from and connect to other actors in the sector.

The partners of the project focused on reuse, repair and reduction of waste actions in their specific countries. They include Zelena Istra and Zelena Akcija from Croatia, Ekologi brez meja and KNOF from Slovenia, and Zero Waste Italy from Italy.

Colophon

Title: Communities Go Circular Position paper on (the right to) repair

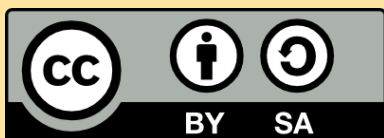
Author: Jaka Kranjc

Review: Nina Brnić, Irena Burba, Alja Miklavčič, Simone Cimadomo, Cristina Ganapini, Thomas Opsomer

Publisher: Društvo Ekologi brez meja

Year of publication: 2024

Project: Communities Go Circular (101081655 - CGC - CERV-2022-CITIZENS-CIV)

This work has been published under the Creative Commons Licence: Attribution-ShareAlike 4.0 International.

**Funded by
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the authors only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the EACEA can be held responsible for them.

Table of contents

Introduction	4
Recent legislative developments	5
Results of the CGC project repair survey	6
Policy recommendations	8
Policy gaps at the European Union level	8
A universal right to repair and free choice of repairer	8
Wide product category coverage	8
Ecodesign	9
Stricter policies against anti-repair practices	9
Repairability scores and indices	10
Material use targets	10
Extended producer responsibility framework	11
Policy gaps at the Member State level	11
Repair vouchers and bonuses	11
VAT reduction	12
Other fiscal measures and EPR in practice	12
Education and training	12

Introduction

Repair has always been a staple tool for extending the lifetime of products, preventing them from becoming waste prematurely. In recent years its importance and recognition has grown thanks to many initiatives in the wider space of the circular economy transition. The European Commission estimates that every year 35 million tons of waste, 30 million tons of resources and 261 million tons of greenhouse gas emissions are produced simply because items get discarded when they could have been repaired instead¹. On top of the environmental burdens, such practices mean an additional cost to consumers estimated at almost 12 billion euros every year.

Consumer awareness is rising and we see a thirst for durable and repairable products, plus more and more engagement in the growing right to repair movement. That right is simply the right of a person to repair an item themselves or have it repaired by a third party. In Europe it's being championed by [Right to Repair Europe](#), a coalition of more than 140 organizations with a strong watchdog role in the EU policy landscape.

We aim to stop the (past) trend of products becoming harder or impossible to repair, ensuring repair becomes accessible and preferred over replacement whenever possible. Reducing waste generation through repair has benefits under all pillars of sustainability — it's a means of climate change mitigation, job creation and community building. As such the right to repair movement is perfectly aligned with the objectives of the European Green Deal and actively works to positively influence it.

Recently the policy landscape has seen many interesting developments, a true start of serious work on repairability. A definite reason for rejoicing, a culmination of years of campaigning, however the details often leave something to be desired. Whether that's the limited scope of product categories the new rules apply to, broad exceptions or, the sometimes long transition periods.

With these hurdles, a new circular economy package on the horizon, and plenty of work to ensure the implementation of existing legislation bears ripe fruit, the time for advocacy is now. This buzzing climate also explains several of the activities of the Communities Go Circular project, which focuses on enhancing repair and reuse in Croatia, Slovenia and Italy. As part of that, this position paper summarizes our findings and where in the policy space we see room for improvement.

¹ European Commission, [Right to repair: Commission introduces new consumer rights for easy and attractive repairs](#), 2023

Recent legislative developments

The topic of the right to repair falls under consumer protection legislation. The latter has been a staple of EU policy already since 1975², in time expanding to cover a wide array of topics like product safety, financial services, food safety and labeling, energy, digital market, travel and transport. Some right to repair measures are as old³, but specifically for the EU, 2024 saw a landmark upgrade — the adoption of the [Directive of the European Parliament and of the Council on common rules to promote the repair of goods](#) (Right to Repair Directive, R2RD).

It aims to encourage consumers to choose repair over replacement by making it more practical, cheaper and sometimes at all possible — both during the warranty period and afterwards.

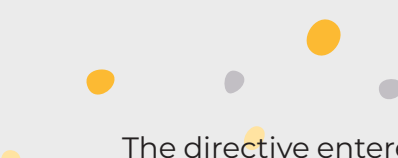
It currently covers only tablets, smartphones and certain household appliances, but the list will grow with each new product subjected to future ecodesign requirements. Currently, this means washing machines, dryers and dishwashers, electronic displays (e.g. televisions), refrigerators, welding equipment, servers, phones, tablets and batteries for light vehicles like e-bikes and e-scooters.

The main user facing changes that the directive brought are:

- manufacturers are obligated to provide repair services even after the warranty period, with some caveats, up to 10 years;
- these repairs must be provided free of charge or at a »reasonable price«;
- repairs during the warranty period extend the warranty by one year;
- consumers will be able to request information from repairers (e.g. cost, service duration) through a standardized European Repair Information Form, enabling easy comparisons between repair options; this information must be provided free of charge;
- an online platform will be created to facilitate finding repair services and information;
- national platforms have to be in place by 31/07/2027;
- a simple repair service quality standard will be developed to highlight good performers;
- manufacturers are prohibited from using techniques that impede repairs, be it through limiting use of third-party or second-hand spare parts, software malpractices like part pairing or contractual clauses. Unfortunately, this provision is weakened by a loophole justifying the use of anti-repair techniques with (among others) intellectual property considerations;
- manufacturers must provide access to spare parts, information on repair and maintenance and any repair related software tools at reasonable costs.

² The Council Resolution of 14 April 1975 on a preliminary programme of the European Economic Community for a consumer protection and information policy

³ Magnuson-Moss Warranty Act (USA, 1975) prohibited the anti-repair warranty voiding stickers

The directive entered into force on the 30th of July 2024. EU countries have two years to incorporate it into their national legislation, which is an opportunity for greater ambition. For example, the directive stipulates Member States have to adopt at least one national measure for promotion of repair, with a list of financial and non-financial suggestions included with the Directive. However, this obligation has a long deadline of five years. The transposition has already started in some countries, but it could be delayed by the current lack of Commission's guidelines on the definition of reasonable prices.

Besides the R2RD, last year saw an upgrade to the [battery regulation](#), reducing the chance for broken batteries to incapacitate the whole product, as they are now required to be replaceable.

More notably, in 2024 also the [Ecodesign for Sustainable Products Regulation](#) (ESPR) was adopted, including future requirements of durability and repairability for a wide range of products. It will expand the list of repair-covered product categories, as soon or as late as their specific ecodesign criteria have passed.

Outside the EU level, a growing number of cities, regions and countries have adopted financial incentives and other measures promoting repair.

Results of the CGC project repair survey

As part of the Communities Go Circular project, an online survey was held in Slovenian, Italian, Croatian and English between May and July 2024. The goals were to measure the attitude and obstacles of the general public towards repair and certain policy measures. It was designed with inspiration from previous research by [Nazlı Terzioğlu \(2021\)](#) without any respondent stratification. As such it is not generally representative of the wider population.

779 people answered it fully, wherein every second submission was by a woman, most were by adults older than 35, well educated and reluctant to share their income bracket.

The main findings⁴ are:

- 71 % of respondents used repair services in the last year, 80 % did it themselves;
- No gender difference was observed, but age does matter: 75 % of people older than 55 years repaired compared to the second highest 57 % at ages 25-34. Better education and higher income also positively correlate with higher repair frequency;
- Over half of them sent for repair: clothes (59 %), cars (56 %) and footwear (49 %), while at the end of the list were items for sport, hobbies and the home (< 10 %);
- When repairing themselves, clothes dominated (76 %), followed by furniture (53 %) and home accessories (44 %). Least likely were home appliances and sport gear;
 - 88 % of respondents owned the needed tools for repair;
 - Middle-aged respondents were most likely to repair themselves, but the difference compared to other age groups was small (< 10 %). Education and income were not a significant factor.

⁴ A detailed analysis is available in [this article](#).

- Private repair service providers dominated (81 %), while 51 % chose official services;
- Average yearly cost of repairs was 448.20 €, with predictable differences between the countries;
- When asked about the acceptable price, over a half said it depends on the product, with the other answers uniformly spread among varying lower prices and the answer that the price does not matter. ⁵;
Only a third of the respondents thought that age of the product does not matter when deciding about repair, while a half again said it depends on the product;

A whole section was dedicated to circumstances related to repair. Several statements were presented and respondents rated their agreement on a scale from 1 to 5, least to most.

For choosing repair, environmental concerns, regular use, perceived quality and knowing that someone can repair it were the most agreed with statements (all above 4). Close behind were guilt, setting a good example and whether the repaired item will not break again quickly (all 3.9). The only relatively strongly disagreed with statement was that there is a stigma due to the way repaired items look (2.6).

For repairing it yourself, the importance of ease of repair and spare part accessibility scored highest at 3.9.

When asked about the right to repair, roughly half the respondents heard of it (53 %). They explained it as having the option to repair (29 %), a producer obligation (23 %), a consumer right (23 %), while 15 % mentioned the environmental aspect and 8 % legislation.

Almost everyone (98 %) thought that a lower VAT for repairs should be enacted by their countries, while 91 % would repair more often in that case. It is worth mentioning that a lower VAT level already applies for a limited set of repairs in Slovenia and for repair of private dwellings in Italy and Slovenia.

93 % said that repair vouchers would encourage them to choose repair more often.

They also liked the idea of a product repair score. 94 % claimed they'd take it into account when purchasing. However, when asked how they would interpret a score of 3.5 / 10, the responses varied significantly. Half of the respondents said the product was hard to repair and 43 % that it doesn't make economic sense to repair it. 17 % mentioned that they don't know how to interpret it, 4 % that there's not enough information and lastly, 3 % actually considered the repairability as high.

Only a third of the respondents knew about web portals that promote reuse and/or repair.

⁵ Previous research has shown that the maximum price that consumers are willing to pay for a repair ranges from 20 % to 40 % of the product price, see [The Price Is Not Right](#), Right to Repair Europe, 2023

Policy recommendations

For the choice of repair to become the default option, a number of measures are needed in several areas. Combining the expertise within the Right to Repair Europe coalition, the CGC project and experiences from places where certain repair measures have been in place for longer, we stress the following policy areas in need of improvement. Our recommendations are split between the EU and Member State levels or to put it differently: on the framework and implementation side.

Policy gaps at the European Union level

A universal right to repair and free choice of repairer

For a truly **universal right to repair** not only must products be well designed to physically make repair possible, but consumers must have a free choice of who will do the repair, whether that's themselves, the manufacturer or 3rd party repair service providers. On top of that there are several other preconditions (only partly addressed by the R2RD) without which this right to repair cannot yet be exercised. Aspects of this are discussed in other sections, but here we'll focus on the importance of free choice.

Enabling consumers to get their products repaired by the provider of their choice necessarily limits the damage from manufacturers' monopolistic anti-repair practices and encourages healthy competition.

The core business of most independent repair providers is just repair, meaning their main goal is to provide excellent repair services, prolong the lifespan of products and not push for premature replacement. They are often willing to repair issues that manufacturers and their authorized repairers are not. Or do it at a substantially lower cost at the same level of quality.

Furthermore, this free choice of repairer should be available already during the warranty period, which would also reduce the frequency of early replacement with a new product.

We expect the European Commission to widen the coverage as soon as possible.

Wide product category coverage

Unfortunately the right to repair regulations currently apply to a narrow list of product categories. It will grow as new ecodesign requirements are created, but the end goal should be full coverage, i.e. all product groups where repair can be considered.

Currently much of the electric and electronic equipment is out of scope, even though their waste stream is one of the fastest growing ones⁶ and even though many of these products and their spare parts exhibit some of the worst repairability seen.

⁶ [E-waste in the EU: facts and figures](#), European Parliament, 2024; [ILO](#), 2014

Ecodesign

Obviously products should be designed with excellent repairability in mind, which often also necessitates greater durability. Part of that is the ease of dis- and re-assembly, the spatial accessibility of key components, use of more standardized parts or even fully modular designs. However we'd like to highlight two other aspects that regulators should keep in mind.

Product design should not only facilitate repair, but enable it to be done safely by humans. That means minimizing exposure to hazardous materials and components. In fact, reducing their amounts in the product is an often forgotten form of waste reduction, since it's defined also in terms of reducing the use of hazardous substances.

The second aspect is less tangible: software availability. It's about traditional electronics and the growing number of previously non-"smart" devices like locks and others in the Internet-of-things space. Where software is a mandatory component of the use of a product, manufacturers should provide long-term compatibility and updates, so that software itself does not render a product waste. With a good design, providing 10 years of support should not be an issue. Even with such guaranteed support, connected products would still be at risk of failing earlier than their unconnected counterparts.

Additionally, consumers should have the right to change the underlying software driving their product (common with computers and phones) and manufacturers should be encouraged to open source their firmware, especially once it's discontinued.

Stricter policies against anti-repair practices

There is no clarity yet what the official definition of "reasonable price" will be, but it should be such, that it helps reduce the frequent occurrence of overly pricey spare parts.

R2RD has an unfortunate loophole in its [Article 5](#) dealing with obligation to repair:

*»Manufacturers shall not use any contractual clauses, hardware or software techniques that impede the repair of goods listed in Annex II **unless** justified by legitimate and objective factors including the protection of intellectual property rights under Union and national legal acts. (...)*«

This allows manufacturers to continue with unfair anti-repair practices like part-pairing, a form of software locks where this software rejects unauthorized replacement parts, crippling the device.

The US Federal Trade Commission writes in their 2021 [report on Repair restrictions](#) that manufacturers have offered numerous explanations for their repair restrictions, but that they are not justified. Many of their arguments for why consumers should not be allowed to repair their own products are based on problems the manufacturers themselves create.

We expect a consistent implementation of the ban on anti-repair practices with a high bar set for exceptions. There needs to be legal clarity on what would be counted as “legitimate and objective factors”, so manufacturers are less likely to skirt the rules and ensuring compliance is easier.

Repairability scores and indices

The goal of repairability scores is to let consumers know how repairable a product is before its sale. As the number of products for which there is an official proposal for an index grows⁷, it is important to keep in mind the experience from France (since 2021).

HOP identified two key problems that limit the effectiveness of the proposed EU score: the price of spare parts is not part of the assessment, even though it is a major barrier to repair⁸, and the scoring system is not weighted properly for the score to truly reflect repairability. Additionally a bad subscore in a certain category should bring the whole score down, regardless how good the subscores in other categories are.

Current scores are on a scale of 1-10, but that has proven to be hard to interpret also in our survey. It is good that the calculation methodology is detailed, but the user presentation matters as well. We propose all future final scores be simplified to a set of classes, akin to the energy efficiency rating already in place.

Material use targets

Targets are needed to truly highlight and drive the importance of repair for the circular economy. Direct repair targets could have negative effects, since it would be easier to reach them with products that break more often, which of course would be counterproductive.

We suggest instead to focus on indirect and overarching targets for the reduction of primary resource use. Some indicators are already tracked in the [Circular economy monitoring framework](#), notably material footprint, resource productivity and two resilience indicators. Repair has an important role to play there, as longer lasting products for example mean a lower demand on strategically limited critical raw materials.

An example of feasible indirect targets supporting repair would be average lifespan targets defined per product category. There is no defensible reason that e.g. a mobile phone or laptop should not last 10 years before needing replacement.

As has been [suggested by many experts](#) before, we need a separate Resource Framework Directive with binding science-based resource use reduction and reuse targets. Targets are the only proven way to successfully drive public policy (especially at Member State level) that can eventually result in the needed change. And our need to reduce our material footprint whether through repair or other measures is already high and steadily growing.

⁷ Tumble dryers, computers, smartphones, cooking appliances

⁸ E.g. according to a 2021 survey conducted by Kantar for VZBV, 88 % of German consumers expect a product with a high repair score to be economically repairable

Extended producer responsibility framework

Beyond it being an implementation of the polluter pays principle, extended producer responsibility (EPR) has the potential to truly drive better product design. Not just through sufficiently modulated fees penalizing linear design, but through ensuring a feedback loop exists between waste managers and producers to inform it.

The EPR system defined by the Waste Framework Directive and several subdirectives needs to be tightened. Article 8a on minimum requirements for schemes (PROs) is good, but it needs to be more prescriptive, mandating instead of making it an option. This would improve the currently poor compliance in many Member States. For streams like waste electrical and electronic equipment, where repair is a feasible option (unlike say for pesticides), there are several measures that could be mandated to further repair.

For example dedicated repair funds (at either PRO or national level) financed by existing producer EPR fees, a clear obligation to include repairability aspects in the design of fee ecomodulation, and repair-specific information and sensibilization measures.

Right to Repair Europe prepared a dedicated report on the need for [EPR reform](#).

Policy gaps at the Member State level

R2RD directs Member States to adopt **at least one** national measure for promotion of repair, with a long deadline of five years. An obvious ask for legislators at this level then is to adopt more than one measure and to not wait until the deadline. Some suggestions follow.

When considering these measures, financial ones should be prioritized, since economic inaccessibility is one of the largest barriers to repair⁹.

Additionally we ask our governments to be ambitious when it comes to shaping the positions of the European Council in all future EU regulations including the topic of repair.

Repair vouchers and bonuses

93 % of our survey respondents said that repair vouchers would encourage them to choose repair more often, which matches with previous surveys and studies identifying the cost of repair as one of the biggest barriers¹⁰.

Several countries, regions and cities have implemented their own repair incentives and several more are considering it. [A comprehensive overview](#) by Right to Repair Europe is available with recommendations for future implementations.

As this measure has proven to be very successful, its implementation should be prioritized.

⁹ E.g. Eurobarometer, the 2019 study by ADEME or Fnac's Baromètre SAV from 2022

¹⁰ *ibid.*

VAT reduction

Another simple fiscal measure is to use a reduced value-added tax rate for repair. The acquis already allows for this for an albeit limited set of minor repairs: bicycles, household appliances, shoes and leather goods, clothing and household linen. Slovenia and 6 other Member States already implemented this, while Italy and Croatia [have yet to](#). The lower rate for repairs of household appliances has been available since the 2022 [revision of VAT rates](#), yet so far not a single member state has implemented it.

Other fiscal measures and EPR in practice

As the public sector is a big spender, green public procurement is another important way to directly increase demand for durable products, their repair and refurbishment. Repairability criteria should get embedded in the rules once repair indices are widely available. Where available, provisioning from social economy actors should be preferred.

Member States have significant leeway in how they implement extended producer responsibility within the larger EU framework. They already can and should embed repair into the ecomodulation criteria for EPR fees and ensure part of the collected fees get used for a fund dedicated to repair.

The funds should then be used to remove barriers and promote repair, education and training, support innovation (e.g. 3D printing of spare parts or extraction of used ones), community repair initiatives and social economy actors, and in general increase the attractiveness of repair business models to increase the range of available repair services. It could also be a partial source of funding for repair bonuses.

To complement the material use reduction targets, a larger fiscal reform is needed. Until the main tax burden shifts from labor to (primary) resource use, we will struggle to transition to a circular economy. This would radically benefit the repair sector, truly drive better product design and enable new circular business models to thrive.

Education and training

There are three different aspects of education and training that need to be worked on at the Member state level. The first is about educating consumers on the possibilities of repair, which is more about good information availability and awareness raising campaigns. The second is about creating and supporting training opportunities and programmes for the public to learn to repair themselves. This could be done within formal education or outside of it and should encourage cross-generational teaching and learning.

The third aspect is formal training and education specifically in the field of repair. Both due to a deficit of skilled workforce, which is limiting repair service provisioning and growth¹¹, but also specifically to teach the special skills that are required for certain product groups. Improving training and recognition will lower the barrier for new talent to join the sector.

¹¹ For example, [Green Alliance modeled](#) a tenfold increase in jobs related to repair and remanufacturing if a more ambitious approach is taken to the circular economy transition

SL

Communities Go Circular

dokument s stališči o pravici do popravila

Avgust 2024

To politično poročilo je bilo napisano za projekt **Communities Go Circular**, financiran v okviru programa CERV agencije EACEA. Cilj dvoletnega projekta je izobraževanje in ozaveščanje o popravilih in ponovni uporabi, vključitev državljanov v postopek zahtev po spremembi politik, spodbujanje odpiranja novih delavnic za popravila in ponovno uporabo ter učenje od drugih akterjev v tem sektorju.

Partnerji projekta so se osredotočili na dejavnosti ponovne uporabe, popravil in zmanjšanja odpadkov v svojih državah. Mednje spadajo Zelena Istra in Zelena Akcija iz Hrvaške, Ekologi brez meja in KNOF iz Slovenije ter Zero Waste Italy iz Italije.

Kolofon

Naslov: Communities Go Circular: dokument s stališči o pravici do popravila

Naslov izvirnika: Communities Go Circular Position paper on (the right to) repair

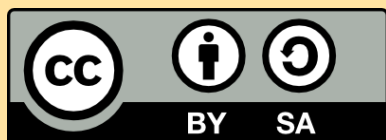
Avtor: Jaka Kranjc

Pregled: Nina Brnič, Irena Burba, Alja Miklavčič, Simone Cimadomo, Cristina Ganapini, Thomas Opsomer

Založnik: Društvo Ekologi brez meja

Leto izdaje: 2024

Projekt: Communities Go Circular (101081655 - CGC - CERV-2022-CITIZENS-CIV)

To delo je bilo objavljeno pod licenco Creative Commons: Attribution-ShareAlike 4.0 International.

**Funded by
the European Union**

Financirano s strani Evropske unije. Mnenja in stališča, izražena v tem poročilu, so zgolj stališča avtorjev in ne odražajo nujno stališč Evropske unije ali Evropske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Evropska unija in EACEA ne moreta biti odgovorni za izražena mnenja.

Kazalo

Uvod	4
Dosedanji zakonodajni razvoj	5
Rezultati ankete o popravilih projekta CGC	6
Priporočila politike	8
Politične vrzeli na ravni Evropske unije	8
Univerzalna pravica do popravila in prosta izbira serviserja	8
Široka pokritost kategorije izdelkov	8
Ekodizajn	9
Strožji pravilniki proti praksam proti popravilom	9
Ocene in indeksi popravljivosti	10
Cilji uporabe materiala	10
Razširjeni okvir odgovornosti proizvajalca	11
Vrzeli v politikah na ravni držav članic	11
Boni za popravilo in bonusi	11
Znižanje DDV	12
Drugi fiskalni ukrepi in EPR v praksi	12
Izobraževanje in usposabljanje	12

Uvod

Popravila so bila vedno ključno orodje za podaljšanje življenjske dobe izdelkov in preprečevanje njihovega prezgodnjega odmetavanja. V zadnjih letih je njihova pomembnost narasla, zahvaljujoč številnim pobudam v širšem prostoru prehoda na krožno gospodarstvo. Evropska komisija ocenjuje, da vsako leto 35 milijonov ton odpadkov, 30 milijonov ton virov in 261 milijonov ton emisij toplogrednih plinov nastane zgolj zato, ker se predmeti zavržejo, ko bi jih lahko popravili¹. Poleg okoljskih bremen takšne prakse pomenijo dodaten strošek za potrošnike, ocenjen na skoraj 12 milijard evrov vsako leto.

Ozaveščenost potrošnikov narašča in opažamo žejo po trajnih izdelkih, ki jih je mogoče popraviti, poleg tega pa vedno več sodelovanja v naraščajočem gibanju za pravico do popravila. Ta pravica je preprosto pravica osebe, da sam popravi predmet ali da ga popravi tretja oseba. V Evropi jo zagovarja [Right to Repair Europe](#), koalicija več kot 140 organizacij z močno vlogo nadzornika v političnem okolju EU.

Naš cilj je ustaviti (pretekli) trend izdelkov, ki postajajo težje ali nemogoče popraviti, in zagotoviti, da popravilo postane dostopno in da ima prednost pred zamenjavo, kadar koli je to mogoče. Zmanjšanje nastajanja odpadkov s popravili ima koristi v okviru vseh stebrov trajnosti – je sredstvo za ublažitev podnebnih sprememb, ustvarjanje delovnih mest in izgradnjo skupnosti. Kot taka je pravica do gibanja popravil popolnoma usklajena s cilji Evropskega zelenega dogovora in si aktivno prizadeva pozitivno vplivati nanj.

V zadnjem času je bilo na področju politike veliko zanimivih dogodkov, pravi začetek resnega dela na popravljivosti. Zagotovo razlog za veselje, vrhunec dolgoletne kampanje, a podrobnosti pogosto puščajo nezaželeno. Ne glede na to, ali gre za omejen obseg kategorij izdelkov, za katere veljajo nova pravila, široke izjeme ali včasih dolga prehodna obdobja.

Ob teh ovirah, novem svežnju krožnega gospodarstva na obzorju in obilici dela za zagotovitev izvajanja obstoječe zakonodaje obrodi zrele sadove, je čas za zagovorništvo. To živahno ozračje pojasnjuje tudi številne dejavnosti projekta Communities Go Circular, ki se osredotoča na izboljšanje popravil in ponovne uporabe na Hrvaškem, v Sloveniji in Italiji. Kot del tega ta dokument o stališču povzema naše ugotovitve in kje v političnem prostoru vidimo prostor za izboljšave.

¹ Evropska komisija, Pravica do popravila: [Komisija uvaja nove pravice potrošnikov za enostavna in privlačna popravila](#), 2023

Dosedanji zakonodajni razvoj

Tema pravice do popravil spada pod zakonodajo o varstvu potrošnikov. Slednja je temelj politike EU že od leta 1975², sčasoma pa se je razširila na širok spekter tem, kot so varnost izdelkov, finančne storitve, varnost hrane in označevanje, energija, digitalni trg, potovanja in prevoz. Nekateri ukrepi, povezani s pravico do popravil, so prav tako stari³, a leta 2024 je Evropska unija naredila pomemben korak naprej z uvedbo [Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o skupnih pravilih za spodbujanje popravil blaga](#) (R2RD - Right to Repair Directive).

Cilj te direktive je spodbuditi potrošnike, da izberejo popravilo namesto zamenjave, s tem da postanejo popravila bolj praktična, cenejša in včasih sploh mogoča – tako med garancijsko dobo kot po njej.

Trenutno direktiva zajema samo tablice, pametne telefone in določene gospodinjske aparate, vendar se bo seznam razširil z vsakim novim izdelkom, ki bo podvržen bodočim zahtevam ekodizajna. Trenutno to vključuje pralne stroje, sušilnike, pomivalne stroje, elektronske zaslone (npr. televizorje), hladilnike, varilno opremo, strežnike, telefone, tablice in baterije za lahka vozila, kot so e-kolesa in e-skiroji.

Glavne spremembe, ki jih je prinesla direktiva, so:

- Proizvajalci so dolžni zagotavljati popravila tudi po izteku garancijske dobe, z določenimi omejitvami, do 10 let.
- Ta popravila morajo biti zagotovljena brezplačno ali po »razumni ceni«.
- Popravila med garancijsko dobo podaljšajo garancijo za eno leto.
- Potrošniki bodo lahko zahtevali informacije od serviserjev (npr. stroške, trajanje storitve) prek standardiziranega evropskega obrazca za informacije o popravilih, kar omogoča enostavno primerjavo možnosti popravil; te informacije morajo biti zagotovljene brezplačno.
- Ustvarjena bo spletna platforma, ki bo olajšala iskanje storitev popravil in informacij; nacionalne platforme morajo biti vzpostavljene do 31. 7. 2027.
- Razvit bo enostaven standard kakovosti storitev popravil za poudarjanje dobrih izvajalcev.
- Proizvajalcem bo prepovedano uporabljati tehnike, ki ovirajo popravila, bodisi s tem, da omejujejo uporabo rezervnih delov tretjih oseb ali rabljenih delov, bodisi z zlorabo programske opreme, kot je parjenje delov, ali z uporabo pogodb. Na žalost je to določilo oslABLjeno z vrzeljo, ki dovoljuje uporabo tehnik proti popravilom zaradi intelektualne lastnine.
- Proizvajalci morajo zagotoviti dostop do rezervnih delov, informacij o popravilu in vzdrževanju ter katerokoli popravilo, povezano z orodji programske opreme, po razumni ceni.

² Resolucija Sveta z dne 14. aprila 1975 o predhodnem programu Evropske gospodarske skupnosti za politiko varstva potrošnikov in informiranja

³ Magnuson-Moss Warranty Act (ZDA, 1975) je prepovedal nalepke proti popravilu, ki razveljavijo garancijo

Direktiva je začela veljati 30. julija 2024. Države EU imajo dve leti časa, da jo vključijo v svojo nacionalno zakonodajo, kar je priložnost za večjo ambicioznost. Direktiva na primer določa, da morajo države članice sprejeti vsaj en nacionalni ukrep za spodbujanje popravil, s seznamom finančnih in nefinančnih predlogov, vključenih v direktivo. Vendar ima ta obveznost dolg rok pet let.

Prenos se je v nekaterih državah že začel, vendar bi lahko prišlo do zamude zaradi trenutnega pomanjkanja smernic Komisije o opredelitvi razumnih cen.

Poleg R2RD je lani prišlo do nadgradnje [uredbe o baterijah](#), s čimer se je zmanjšala možnost, da pokvarjene baterije onesposobijo celoten izdelek, saj jih je zdaj treba zamenjati.

Predvsem leta 2024 je bila sprejeta tudi [uredba o okoljsko primerni zasnovi trajnostnih izdelkov \(ESPR\)](#), vključno s prihodnjimi zahtevami glede vzdržljivosti in popravljivosti za široko paleto izdelkov. Razširil bo seznam kategorij izdelkov, ki jih zajema popravilo, takoj ali pozno, ko bodo izpolnjena njihova posebna merila za okoljsko primerno zasnovo.

Zunaj ravni EU je vse več mest, regij in držav sprejelo finančne spodbude in druge ukrepe za spodbujanje popravil.

Rezultati ankete o popravilih projekta CGC

V okviru projekta Communities Go Circular je med majem in julijem 2024 potekala spletna anketa v slovenskem, italijanskem, hrvaškem in angleškem jeziku. Cilji so bili izmeriti odnos in ovire širše javnosti do popravil in nekaterih ukrepov politike. Zasnovan je bil po navdihu prejšnje raziskave [Nazlı Terzioğlu \(2021\)](#) brez stratifikacije anketirancev. Kot tak na splošno ni reprezentativen za širšo populacijo.

Nanj je v celoti odgovorilo 779 ljudi, pri čemer je vsako drugo prijavo poslala ženska, večina odraslih, starejših od 35 let, dobro izobraženih in nenaklonjenih delitvi svojega dohodkovnega razreda.

Glavne ugotovitve⁴ so:

- 71 % anketirancev je v zadnjem letu uporabljalo storitve popravila, 80 % jih je to storilo sami;
- Razlike med spoloma niso opazili, vendar je starost pomembna: 75 % ljudi, starejših od 55 let, se je popravilo v primerjavi z drugimi najvišjimi 57 % v starosti 25–34 let. Boljša izobrazba in višji dohodek sta prav tako pozitivno povezana z večjo pogostostjo popravil;
- Več kot polovica jih je poslala v popravilo: oblačila (59 %), avtomobile (56 %) in obutev (49 %), na koncu seznama pa predmete za šport, hobije in dom (< 10 %);
- Pri popravilu sami so prevladovala oblačila (76 %), sledila so pohištvo (53 %) in dodatki za dom (44 %). Najmanj verjetni so bili gospodinjski aparati in športna oprema;
 - 88 % anketirancev je imelo potrebno orodje za popravilo;
 - Anketiranci srednjih let so se najpogosteje popravljali sami, vendar je razlika v primerjavi z drugimi starostnimi skupinami majhna (< 10 %). Izobrazba in dohodek nista bila pomembna dejavnika.

⁴ Podrobna analiza je na voljo v tem [članku](#).

- Prevladujejo zasebni izvajalci servisnih storitev (81 %), 51 % pa jih izbere uradne servise;
- Povprečni letni stroški popravil so znašali 448,20 €, s predvidljivimi razlikami med državami;
- Na vprašanje o sprejemljivi ceni jih je več kot polovica odgovorila, da je odvisna od izdelka, ostali pa so odgovorili enakomerno porazdeljene med različne nižje cene in odgovorili, da cena ni pomembna ⁵;
- Le tretjina vprašanih je menila, da starost izdelka ni pomembna pri odločanju o popravilu, polovica pa jih je ponovno odgovorila, da je odvisna od izdelka;

Celotno poglavje je bilo posvečeno okoliščinam, povezanim s popravilom. Predstavljenih je bilo več izjav, anketiranci pa so njihovo strinjanje ocenjevali na lestvici od 1 do 5, najmanj do največ.

Pri izbiri popravila so se s trditvami najbolj strinjali skrb za okolje, redna uporaba, zaznana kakovost in vedenje, da ga lahko nekdo popravi (vse zgoraj 4). Za petami so bili krivda, dajanje dobrega zgleda in ali se popravljeni predmet ne bo hitro spet pokvaril (vse 3,9). Edina trditev, s katero se relativno močno ne strinjam, je bila, da obstaja stigma zaradi videza popravljenih predmetov (2,6).

Pri popravilu sami sta pomembnost enostavnosti popravila in dostopnosti rezervnih delov dosegla najvišjo oceno 3,9.

Na vprašanje o pravici do popravila je zanjo slišala približno polovica vprašanih (53 %). To so pojasnili z možnostjo popravila (29 %), obveznostjo proizvajalca (23 %), pravico potrošnika (23 %), 15 % okoljski vidik in 8 % zakonodajo.

Skoraj vsi (98 %) so menili, da bi morale njihove države uzakoniti nižji DDV za popravila, medtem ko bi jih 91 % v tem primeru popravljalo pogosteje. Omeniti velja, da nižja stopnja DDV že velja za omejen nabor popravil v Sloveniji ter za popravila zasebnih stanovanj v Italiji in Sloveniji.

93 % jih je dejalo, da bi jih boni za popravilo spodbudili k pogostejši odločitvi za popravilo.

Všeč jim je bila tudi zamisel o oceni popravila izdelka. 94 % jih je trdilo, da bodo to upoštevali pri nakupu. Na vprašanje, kako bi si razlagali rezultat 3,5/10, pa so se odgovori precej razlikovali. Polovica vprašanih je rekla, da je izdelek težko popraviti, 43 % pa, da ga popravilo ni ekonomsko smiselno. 17 % jih je omenilo, da si tega ne znajo razlagati, 4 %, da ni dovolj informacij in nazadnje, 3 % jih je popravljivost dejansko ocenila kot visoko.

Le tretjina vprašanih je vedela za spletne portale, ki spodbujajo ponovno uporabo in/ali popravilo.

⁵ Prejšnje raziskave so pokazale, da se najvišja cena, ki so jo potrošniki pripravljeni plačati za popravilo, giblje od 20 % do 40 % cene izdelka, glejte [The Price Is Not Right](#), Right to Repair Europe, 2023

Priporočila politike

Da bo izbira popravila postala privzeta možnost, so potrebni številni ukrepi na več področjih. Z združevanjem strokovnega znanja znotraj koalicije Right to Repair Europe, projekta CGC in izkušenj iz krajev, kjer so bili določeni ukrepi za popravilo v veljavi dlje, poudarjamo naslednja področja politike, ki jih je treba izboljšati. Naša priporočila so razdeljena na ravni EU in držav članic ali povedano drugače: na strani okvira in izvajanja.

Politične vrzeli na ravni Evropske unije

Univerzalna pravica do popravila in prosta izbira serviserja

Za resnično **univerzalno pravico do popravila** ne samo, da morajo biti izdelki dobro zasnovani, da fizično omogočajo popravilo, temveč morajo imeti potrošniki tudi svobodno izbiro, kdo bo izvedel popravilo, ne glede na to, ali bodo to sami, proizvajalec ali ponudniki popravil tretjih oseb. Poleg tega obstaja več drugih predpogojev (le delno jih obravnava R2RD), brez katerih te pravice do popravila še ni mogoče uveljaviti. Vidiki tega so obravnavani v drugih razdelkih, tukaj pa se bomo osredotočili na pomen svobodne izbire.

Omogočanje potrošnikom, da njihove izdelke popravi ponudnik po njihovi izbiri, nujno omejuje škodo zaradi proizvajalčevih monopolnih praks proti popravilom in spodbuja zdravo konkurenco.

Glavna dejavnost večine neodvisnih ponudnikov popravil je samo popravilo, kar pomeni, da je njihov glavni cilj zagotoviti odlične storitve popravila, podaljšati življenjsko dobo izdelkov in ne pritiskati na prezgodnjo zamenjavo. Pogosto so pripravljeni popraviti težave, ki jih proizvajalci in njihovi pooblaščenji serviserji niso. Ali pa to storite po bistveno nižji ceni ob enaki ravni kakovosti.

Poleg tega naj bi bila ta prosta izbira serviserja na voljo že v garancijski dobi, kar bi zmanjšalo tudi pogostost predčasne zamenjave z novim izdelkom.

Pričakujemo, da bo Evropska komisija razširila pokritost čim prej.

Široka pokritost kategorije izdelkov

Na žalost predpisi o pravici do popravila trenutno veljajo za ozek seznam kategorij izdelkov. Narasel bo, ko bodo ustvarjene nove zahteve za okoljsko primerno zasnovo, vendar bi moral biti končni cilj popolna pokritost, tj. vse skupine izdelkov, pri katerih je možno razmisliti o popravilu.

Trenutno je velik del električne in elektronske opreme izven obsega, čeprav je njihov tok odpadkov eden najhitreje rastočih⁶ in čeprav mnogi od teh izdelkov in njihovih rezervnih delov kažejo nekaj najslabših možnih popravljivosti.

⁶ [E-odpadki v EU: dejstva in številke](#), Evropski parlament, 2024; [ILO](#), 2014

Ekodizajn

Očitno je treba izdelke oblikovati tako, da jih je mogoče odlično popraviti, kar pogosto zahteva tudi večjo vzdržljivost. Del tega je enostavnost razstavljanja in ponovnega sestavljanja, prostorska dostopnost ključnih komponent, uporaba bolj standardiziranih delov ali celo popolnoma modularne zasnove. Vendar bi radi izpostavili dva druga vidika, ki bi ju morali regulatorji upoštevati.

Zasnova izdelka ne bi smela le olajšati popravila, ampak omogočiti, da ga varno opravi jo ljudje. To pomeni zmanjšanje izpostavljenosti nevarnim materialom in komponentam. Pravzaprav je zmanjševanje njihovih količin v izdelku pogosto pozabljena oblika zmanjševanja odpadkov, saj je opredeljena tudi v smislu zmanjševanja uporabe nevarnih snovi.

Drugi vidik je manj otipljiv: razpoložljivost programske opreme. Gre za tradicionalno elektroniko in naraščajoče število prej ne-»pametnih« naprav, kot so ključavnice in druge v prostoru interneta stvari. Če je programska oprema obvezna sestavina uporabe izdelka, morajo proizvajalci zagotoviti dolgoročno združljivost in posodobitve, tako da programska oprema sama ne povzroči zavržen izdelka. Z dobro zasnovo zagotavljanje 10 let podpore ne bi smelo biti težava. Tudi s tako zajamčeno podporo bi bili povezani izdelki še vedno v nevarnosti, da bodo odpovedali prej kot njihovi nepovezani primerki.

Poleg tega bi morali imeti potrošniki pravico spremeniti osnovno programsko opremo, ki poganja njihov izdelek (pogosto pri računalnikih in telefonih), proizvajalce pa je treba spodbujati, da odprejo svojo vdelano programsko opremo, zlasti ko je ukinjena.

Strožji pravilniki proti praksam proti popravilom

Ni še jasno, kakšna bo uradna definicija »razumne cene«, vendar bi morala biti takšna, da pomaga zmanjšati pogosto pojavljanje predragih rezervnih delov.

R2RD ima nesrečno vrzel v [členu 5](#), ki obravnava obveznost popravila:

»Proizvajalci ne smejo uporabljati nobenih pogodbenih klavzul, tehnik strojne ali programske opreme, ki ovirajo popravilo blaga, navedenega v Prilogi II, razen če je to upravičeno z zakonitimi in objektivnimi dejavniki, vključno z zaščito pravic intelektualne lastnine v skladu s pravnimi akti Unije in nacionalnimi pravnimi akti. (...)«

To proizvajalcem omogoča, da nadaljujejo z nepoštenimi praksami proti popravilom, kot je seznanjanje delov, oblika zaklepanja programske opreme, pri kateri ta programska oprema zavrača nepooblaščen nadomestne dele, kar ohromi napravo.

Ameriška zvezna komisija za trgovino v svojem poročilu o omejitvah popravil za leto 2021 piše, da so [proizvajalci ponudili številne razlage za svoje omejitve popravil](#), vendar te niso upravičene. Številni njihovi argumenti, zakaj potrošnikom ne bi smeli dovoliti, da sami popravljajo svoje izdelke, temeljijo na težavah, ki jih ustvarjajo proizvajalci sami.

Pričakujemo dosledno izvajanje prepovedi praks proti popravilom z visoko postavljeno lestvico za izjeme. Obstajati mora pravna jasnost glede tega, kaj bi se štel kot „legitimni in objektivni dejavniki“, tako da je manj verjetno, da se bodo proizvajalci izognili pravilom, zagotavljanje skladnosti pa je lažje.

Ocene in indeksi popravljivosti

Cilj ocene popravljivosti je sporočiti potrošnikom, kako popravljiv je izdelek pred prodajo. Ker število izdelkov, za katere obstaja uradni predlog za indeks, narašča⁷, je pomembno upoštevati izkušnje iz Francije (od leta 2021).

HOP je ugotovil dve ključni težavi, ki omejujeta učinkovitost predlagane ocene EU: cena rezervnih delov ni del ocene, čeprav je velika ovira za popravilo⁸, in sistem točkovanja ni ustrezno tehtan, da bi bila ocena resnično odražajo popravljivost. Poleg tega bi moral slab podrezultat v določeni kategoriji znižati celoten rezultat, ne glede na to, kako dobri so podrezultati v drugih kategorijah.

Trenutni rezultati so na lestvici od 1 do 10, vendar se je tudi v naši anketi izkazalo, da je to težko interpretirati. Dobro je, da je metodologija izračuna podrobna, pomembna pa je tudi predstavitev uporabnika. Predlagamo, da se vse prihodnje končne ocene poenostavijo na nabor razredov, ki so podobni že obstoječi oceni energetske učinkovitosti.

Cilji uporabe materiala

Cilji so potrebni za resnično poudarjanje in spodbujanje pomena popravil za krožno gospodarstvo. Neposredni cilji popravil bi lahko imeli negativne učinke, saj bi jih bilo lažje doseči z izdelki, ki se pogosteje lomijo, kar bi bilo seveda kontraproduktivno.

Namesto tega predlagamo, da se osredotočite na posredne in splošne cilje za zmanjšanje rabe primarnih virov. Nekateri kazalniki se že spremljajo v okviru [spremljanja krožnega gospodarstva](#), zlasti materialni odtis, produktivnost virov in dva kaznika odpornosti. Popravilo ima pri tem pomembno vlogo, saj trajnejši izdelki na primer pomenijo manjše povpraševanje po strateško omejenih kritičnih surovinah.

Primer izvedljivih posrednih ciljev, ki podpirajo popravilo, bi bili cilji povprečne življenjske dobe, opredeljeni za kategorijo izdelkov. Nobenega ubranljivega razloga ni, da bi npr. mobilni telefon ali prenosnik ne bi smel trajati 10 let, preden ga je treba zamenjati.

Kot so že [predlagali številni strokovnjaki](#), potrebujemo ločeno okvirno direktivo o virih z zavezujočimi znanstveno utemeljenimi cilji za zmanjšanje in ponovno uporabo virov. Cilji so edini dokazani način za uspešno vodenje javne politike (zlasti na ravni držav članic), ki lahko na koncu povzroči potrebne spremembe. In naša potreba po zmanjšanju materialnega odtisa, bodisi s popravili ali drugimi ukrepi, je že velika in vztrajno narašča.

⁷ Sušilni stroji, računalniki, pametni telefoni, kuhalni aparati

⁸ Npr. glede na raziskavo iz leta 2021, ki jo je izvedel Kantar za VZBV, 88 % nemških potrošnikov pričakuje, da bo izdelek z visoko oceno popravila ekonomsko popravljiv

Razširjeni okvir odgovornosti proizvajalca

Poleg izvajanja načela onesnaževalec plača ima razširjena odgovornost proizvajalca (EPR) potencial za resnično spodbujanje boljše zasnove izdelka. Ne samo z ustrezno moduliranimi pristojbinami, ki kaznujejo linearno zasnovo, temveč z zagotavljanjem povratne zanke med upravljavci odpadkov in proizvajalci, ki jih obveščajo.

Sistem EPR, ki ga opredeljujejo okvirna direktiva o odpadkih in več poddirektiv, je treba po-ostri. Člen 8a o minimalnih zahtevah za sheme (PO) je dober, vendar mora biti bolj predpisujoč, obvezujoč, namesto da bi bil možnost. To bi izboljšalo trenutno slabo skladnost v številnih državah članicah. Za tokove, kot je odpadna električna in elektronska oprema, kjer je popravilo izvedljiva možnost (za razliko od recimo pesticidov), obstaja več ukrepov, ki bi lahko bili pooblaščen za nadaljnje popravilo.

Na primer namenski skladi za popravila (bodisi na ravni PRO ali nacionalni ravni), ki se financirajo iz obstoječih pristojbin za EPR proizvajalca, jasna obveznost vključitve vidikov popravljivosti v zasnovo ekomodulacije pristojbin ter ukrepi za informacije in senzibilizacijo, specifične za popravilo.

Right to Repair Europe je pripravil namensko poročilo o potrebi po [reformi EPR](#).

Vrzeli v politikah na ravni držav članic

R2RD usmerja države članice, naj sprejmejo **vsaj en** nacionalni ukrep za spodbujanje popravil z dolgim rokom petih let. Očitna zahteva za zakonodajalce na tej ravni je torej, da sprejmejo več kot en ukrep in da ne čakajo do roka. Sledi nekaj predlogov.

Pri obravnavi teh ukrepov je treba dati prednost finančnim, saj je ekonomska nedostopnost ena največjih ovir za popravilo⁹.

Poleg tega pozivamo naše vlade, naj bodo ambiciozne, ko gre za oblikovanje stališč Evropskega sveta v vseh prihodnjih predpisih EU, vključno s temo popravil.

Boni za popravilo in bonusi

93 % sodelujočih v naši anketi je dejalo, da bi jih boni za popravilo spodbudili, da bi se pogosteje odločili za popravilo, kar se ujema s prejšnjimi raziskavami in študijami, ki so stroške popravil opredelile kot eno največjih ovir¹⁰.

Več držav, regij in mest je uvedlo lastne spodbude za popravila, več pa jih razmišlja. Na voljo je [celovit pregled](#) Right to Repair Europe s priporočili za prihodnje implementacije.

Ker se je ta ukrep izkazal za zelo uspešnega, je treba njegovo izvajanje dati prednost.

⁹ Npr. Eurobarometer, študija ADEME iz leta 2019 ali Fnac-ov Baromètre SAV iz leta 2022

¹⁰ *ibid.*

Znižanje DDV

Drug preprost fiskalni ukrep je uporaba znižane stopnje davka na dodano vrednost za popravilo. Pravni red EU to že omogoča za sicer omejen nabor manjših popravil: koles, gospodinjskih aparatov, obutve in usnjene galanterije, oblačil in gospodinjskega perila. Slovenija in 6 drugih držav članic so to že uvedle, Italija in Hrvaška [pa še nista](#). Nižja stopnja za popravila gospodinjskih aparatov je na voljo od [revizije stopenj DDV](#) leta 2022, a je doslej ni uveljavila niti ena država članica.

Drugi fiskalni ukrepi in EPR v praksi

Ker je javni sektor velik porabnik, so zelena javna naročila še en pomemben način za neposredno povečanje povpraševanja po trajnih izdelkih, njihovem popravilu in obnovi. Merila za popravljivost bi morala biti vključena v pravila, ko bodo indeksi popravil splošno dostopni. Če je na voljo, bi bilo treba dati prednost zagotavljanju s strani akterjev socialne ekonomije.

Države članice imajo velik maneverski prostor pri izvajanju razširjene odgovornosti proizvajalca znotraj širšega okvira EU. Popravila že lahko in morajo vključiti v merila ekomodulacije za pristojbine za EPR in zagotoviti, da se del zbranih pristojbin uporabi za sklad, namenjen popravilom.

Sredstva je treba nato uporabiti za odpravo ovir in spodbujanje popravil, izobraževanja in usposabljanja, podporo inovacijam (npr. 3D-tiskanje rezervnih delov ali pridobivanje rabljenih), pobude skupnosti za popravila in akterje socialnega gospodarstva ter na splošno povečati privlačnost servisnih dejavnosti modeli za povečanje obsega razpoložljivih popravil. Lahko bi bil tudi delni vir financiranja za bonuse za popravilo.

Za dopolnitev ciljev zmanjšanja porabe materiala je potrebna večja fiskalna reforma. Dokler se glavna davčna obremenitev ne bo prenesla z dela na rabo (primarnih) virov, se bomo borili za prehod v krožno gospodarstvo. To bi močno koristilo sektorju popravil, resnično spodbudilo boljše oblikovanje izdelkov in omogočilo uspevanje novih krožnih poslovnih modelov.

Izobraževanje in usposabljanje

Obstajajo trije različni vidiki izobraževanja in usposabljanja, na katerih je treba delati na ravni držav članic. Pri prvem gre za izobraževanje potrošnikov o možnostih popravil, pri čemer gre bolj za dobro informiranost in kampanje ozaveščanja. Drugi je ustvarjanje in podpiranje priložnosti za usposabljanje in programov, da se javnost nauči popravljati. To bi se lahko izvajalo v formalnem izobraževanju ali zunaj njega in bi moralo spodbujati medgeneracijsko poučevanje in učenje.

Tretji vidik je formalno usposabljanje in izobraževanje posebej na področju popravil. Oboje zaradi pomanjkanja kvalificirane delovne sile, ki omejuje zagotavljanje storitev popravil in rast¹¹, ampak tudi posebej za poučevanje posebnih veščin, ki so potrebne za določene skupine izdelkov. Izboljšanje usposabljanja in priznavanja bo zmanjšalo oviro za nove talente, da se pridružijo sektorju.

¹¹ [Green Alliance](#) je na primer modelirala desetkratno povečanje števila delovnih mest, povezanih s popravili in predelavo, če se k prehodu na krožno gospodarstvo ubere ambicioznejši pristop.

HR

Communities Go Circular

Pozicijski dokument o (pravu na) popravak

Kolovoz 2024

Ovaj je dokument o politici napisan za projekt »**Communities Go Circular**«, financiran u okviru programa CERV Agencije za obrazovanje, audiovizualnu djelatnost i kulturu (EACEA). Cilj je dvogodišnjeg projekta educirati i podići svijest o temama popravka i ponovne uporabe, uključiti građane u proces traženja promjena politika, potaknuti otvaranje novih centara za popravak i ponovnu uporabu, te naposljetku učiti od drugih aktera u sektoru i povezati se s njima.

Partneri u projektu su se fokusirali na aktivnosti ponovne uporabe, popravka i smanjenja otpada u svojim specifičnim zemljama. Među njima su Zelena Istra i Zelena Akcija iz Hrvatske, Ekologi brez meja i KNOF iz Slovenije, te Zero Waste Italy iz Italije.

Kolofon

Naslov: Communities Go Circular: Pozicijski dokument o (pravu na) popravak

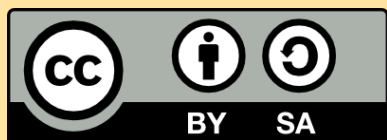
Autor: Jaka Kranjc

Recenzija: Nina Brnić, Irena Burba, Alja Miklavčič, Simone Cimadomo, Cristina Ganapini, Thomas Opsomer

Izdavač: Društvo Ekologi brez meja

Godina izdanja: 2024.

Projekt: Communities Go Circular (101081655 - CGC - CERV-2022-CITIZENS-CIV)

Ovo djelo dano je na korištenje pod licencom Creative Commons: Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 4.0 međunarodna

**Funded by
the European Union**

Financira Europska unija. Izražena stajališta i mišljenja, međutim, odražavaju samo stajališta i mišljenja autora i ne predstavljaju nužno ona Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Za njih se ne mogu smatrati odgovornima niti Europska unija niti EACEA

Sadržaj

Uvod	4
Najnoviji razvoj zakonodavstva	5
Rezultati ankete o popravcima u okviru CGC projekta	6
Preporuke za politike	8
Zakonodavni nedostaci na razini Europske unije	8
Sveobuhvatno pravo na popravak i slobodan izbor servisera	8
Široka pokrivenost kategorije proizvoda	8
Eko-dizajn	9
Stroži zakonski okvir protiv praksi koje onemogućuju popravak	9
Ocjene i indeksi popravljivosti	10
Ciljevi za iskorištavanje materijala	10
Okvir za proširenu odgovornost proizvođača	11
Zakonodavni nedostaci na razini država članica	11
Bonovi i poticaji za popravak	11
Snižavanje stope PDV-a	12
Ostale fiskalne mjere i POP (EPR) u praksi	12
Edukacija i osposobljavanje	12

Uvod

Popravak je oduvijek bio ključan alat za produljenje vijeka trajanja proizvoda, sprječavajući ih da prerano postanu otpad. U posljednjih nekoliko godina važnost i prepoznatljivost popravka porasla je zahvaljujući mnogim inicijativama u širem prostoru tranzicije prema kružnom gospodarstvu. Europska komisija procjenjuje da se svake godine proizvede 35 milijuna tona otpada, 30 milijuna tona resursa i 261 milijun tona emisija stakleničkih plinova samo zato što se predmeti odbacuju, iako su mogli biti popravljeni¹. Uz ekološke terete, takve prakse predstavljaju dodatni trošak za potrošače, procijenjen na gotovo 12 milijardi eura svake godine.

Svijest potrošača raste i vidimo povećanu potražnju za izdržljivim i popravljivim proizvodima, kao i sve veći angažman u rastućem pokretu za pravo na popravak. To pravo jednostavno znači pravo osobe da sama popravi predmet ili da ga popravi treća strana. U Europi ga zagovara organizacija [Right to Repair Europe](#), koalicija od više od 140 organizacija koje imaju snažnu ulogu čuvara u politikama EU-a.

Naš cilj je zaustaviti (prošlu) praksu u kojoj proizvodi postaju sve teži ili nemogući za popravak, osiguravajući da popravak postane dostupan i preferiran u odnosu na zamjenu kad god je to moguće. Smanjenje stvaranja otpada kroz popravak donosi koristi u svim stupovima održivosti — to je način ublažavanja klimatskih promjena, stvaranja radnih mjesta i izgradnje zajednica. Kao takav, pokret za pravo na popravak savršeno je usklađen s ciljevima Europskog zelenog plana i aktivno djeluje na njegovo pozitivno oblikovanje.

Nedavno su politike doživjele mnoge zanimljive promjene, što predstavlja pravi početak ozbiljnog rada na popravljivosti. To je svakako razlog za slavlje, kulminacija godina kampanja, no detalji često ostavljaju prostora za poboljšanje. Bilo da je riječ o ograničenom opsegu kategorija proizvoda na koje se nova pravila odnose, širokim izuzecima ili ponekad dugim prijelaznim razdobljima.

Uz te prepreke, novi paket kružnog gospodarstva na vidiku i obilje posla kako bi se osiguralo da provedba postojećeg zakonodavstva donese prave rezultate, sada je pravo vrijeme za zagovaranje. Ova užurbana klima također objašnjava nekoliko aktivnosti projekta “Zajednice prelaze na kružno gospodarstvo”, koji se fokusira na poboljšanje popravka i ponovne uporabe u Hrvatskoj, Sloveniji i Italiji. Kao dio toga, ovaj pozicijski dokument sažima naše nalaze i gdje u prostoru politika vidimo prostor za poboljšanje.

¹ Europska komisija, [Right to repair: Commission introduces new consumer rights for easy and attractive repairs](#), 2023

Najnoviji razvoj zakonodavstva

Tema prava na popravak spada pod zakonodavstvo o zaštiti potrošača. Potonje je već od 1975.² godine ključni dio politike EU, postupno se proširujući kako bi obuhvatilo širok spektar tema kao što su sigurnost proizvoda, financijske usluge, sigurnost hrane i označavanje, energija, digitalno tržište, putovanja i transport. Neke mjere za pravo na popravak postoje već dugo³, ali posebno za EU, 2024. godina donijela je značajnu nadogradnju — usvajanje [Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o zajedničkim pravilima za promicanje popravka robe](#) (Direktiva o pravu na popravak, R2RD).

Njezin je cilj potaknuti potrošače da odaberu popravak umjesto zamjene, čineći ga praktičnijim, jeftinijim i ponekad uopće mogućim — kako tijekom jamstvenog roka, tako i nakon njega.

Trenutno obuhvaća samo tablete, pametne telefone i određene kućanske aparate, ali će se popis proširivati s novim proizvodima koji podliježu budućim zahtjevima ekodizajna. Trenutno to uključuje perilice rublja, sušilice i perilice posuđa, elektroničke zaslone (npr. televizore), hladnjake, opremu za zavarivanje, poslužitelje, telefone, tablete i baterije za laka vozila poput e-bicikala i e-romobila.

Glavne promjene usmjerene prema korisnicima koje donosi direktiva su:

- proizvođači su obvezni pružati usluge popravka i nakon isteka jamstvenog roka, uz određene uvjete, do 10 godina;
- ti popravci moraju biti besplatni ili po “razumnoj cijeni”;
- popravci tijekom jamstvenog roka produljuju jamstvo za jednu godinu;
- potrošači će moći zatražiti informacije od servisera (npr. cijenu, trajanje usluge) putem standardiziranog Europskog obrasca za informacije o popravku, što omogućuje jednostavnu usporedbu između opcija popravka; te informacije moraju biti besplatne;
- bit će stvorena internetska platforma za lakše pronalaženje usluga popravka i informacija; nacionalne platforme moraju biti uspostavljene do 31.07.2027.;
- razvijat će se jednostavan standard kvalitete usluga popravka kako bi se istaknuli dobri pružatelji usluga;
- proizvođačima je zabranjeno koristiti tehnike koje ometaju popravke, bilo kroz ograničavanje korištenja dijelova trećih strana ili rabljenih dijelova, softverske nepravilnosti poput uparivanja dijelova ili ugovorne klauzule. Nažalost, ovo je pravilo oslabljeno iznimkom koja opravdava korištenje tehnika protiv popravka, između ostalog, iz razloga zaštite intelektualnog vlasništva.;
- proizvođači moraju omogućiti pristup rezervnim dijelovima, informacijama o popravku i održavanju te svim softverskim alatima vezanim uz popravak po razumnoj cijeni.

² Rezolucija Vijeća od 14. travnja 1975. o preliminarnom programu Europske ekonomske zajednice za politiku zaštite potrošača i informiranja.

³ Magnuson-Mossov zakon o jamstvima (SAD, 1975) zabranjuje naljepnice koje poništavaju jamstvo zbog popravaka.

Direktiva je stupila na snagu 30. srpnja 2024. godine. Zemlje EU-a imaju dvije godine da je prenesu u svoje nacionalno zakonodavstvo, što predstavlja priliku za veću ambiciju. Na primjer, direktiva predviđa da države članice moraju usvojiti barem jednu nacionalnu mjeru za promicanje popravka, uz popis financijskih i nefinancijskih prijedloga uključenih u direktivu. Međutim, ovaj rok ima dug rok od pet godina.

Transpozicija je već započela u nekim zemljama, ali bi mogla biti odgođena zbog trenutnog nedostatka smjernica Komisije o definiciji razumnih cijena.

Osim R2RD, prošle godine došlo je do nadogradnje [regulative o baterijama](#), smanjujući šansu da neispravne baterije onesposobe cijeli proizvod, budući da ih sada mora biti moguće zamijeniti.

Štoviše, 2024. godine usvojena je i [Uredba o ekodizajnu za održive proizvode \(ESPR\)](#), koja uključuje buduće zahtjeve za trajnost i popravljivost širokog raspona proizvoda. Ona će proširiti popis kategorija proizvoda koji su pokriveni pravom na popravak, čim prođu specifični kriteriji ekodizajna za svaki proizvod.

Izvan razine EU-a, sve veći broj gradova, regija i država uveo je financijske poticaje i druge mjere za promicanje popravka.

Rezultati ankete o popravcima u okviru CGC projekta

Kao dio projekta “Communities Go Circular”, provedena je online anketa na slovenskom, talijanskom, hrvatskom i engleskom jeziku između svibnja i srpnja 2024. godine. Ciljevi su bili izmjeriti stavove šire javnosti prema popravcima i određenim mjerama politike. Anketa je osmišljena prema uzoru na prethodna istraživanja [Nazlı Terzioğlu](#) (2021) bez stratifikacije ispitanika. Kao takva, ne predstavlja opću populaciju.

779 ljudi odgovorilo je u potpunosti, pri čemu je svaki drugi odgovor dala žena, a većina su bili odrasli stariji od 35 godina, dobro obrazovani i nevoljni dijeliti razinu svojih prihoda.

Glavni rezultati su⁴:

- 71 % ispitanika koristilo je usluge popravka u posljednjoj godini, a 80 % njih to je učinilo sami;
- Nije zabilježena razlika među spolovima, ali dob je bitna: 75 % osoba starijih od 55 godina popravilo je nešto, dok je drugo najviše 57 % u dobi od 25 do 34 godine. Bolje obrazovanje i viši prihodi također pozitivno koreliraju s učestalošću popravka;
- Više od polovice njih slalo je na popravak: odjeću (59 %), automobile (56 %) i obuću (49 %), dok su na kraju popisa bile stavke za sport, hobije i kućanske potrepštine (< 10 %);
- Kada su se popravljali sami, odjeća je dominirala (76 %), slijede namještaj (53 %) i kućni dodaci (44 %). Najmanje vjerojatno su popravljeni kućanski aparati i sportska oprema;
 - 88 % ispitanika posjedovalo je potrebne alate za popravak;
 - Ispitanici srednjih godina najčešće su se popravljali sami, no razlika u odnosu na druge dobne skupine bila je mala (< 10 %). Obrazovanje i prihod nisu bili značajan faktor;

⁴ Detaljna analiza dostupna je u ovom [članku](#).

- Privatni pružatelji usluga popravka dominirali su (81 %), dok je 51 % odabralo službene usluge;
- Prosječni godišnji trošak popravaka iznosio je 448,20 €, s predvidivim razlikama između zemalja;
- Kada su upitani o prihvatljivoj cijeni, više od polovice reklo je da to ovisi o proizvodu, dok su ostali odgovori ravnomjerno raspoređeni među različitim nižim cijenama i odgovorom da cijena nije bitna⁵;
- Samo trećina ispitanika mislila je da starost proizvoda nije bitna kada se odlučuje o popravku, dok je polovica opet rekla da to ovisi o proizvodu;

Cijeli odjeljak bio je posvećen okolnostima vezanim uz popravak. Predloženo je nekoliko izjava, a ispitanici su ocijenili svoje slaganje na skali od 1 do 5, od najmanje do najviše.

Za odabir popravka, ekološki problemi, redovita upotreba, percipirana kvaliteta i znanje da netko može popraviti predmet bile su izjave s najviše slaganja (sve iznad 4). Blizu toga bile su krivnja, postavljanje dobrog primjera i to hoće li se popravljeni predmet brzo ponovno pokvariti (sve 3.9). Jedina relativno snažno neslagana izjava bila je da postoji stigma zbog izgleda popravljenih predmeta (2.6).

Za popravak vlastitim rukama, najvažniji su bili jednostavnost popravka i dostupnost rezervnih dijelova, s najvišom ocjenom 3.9.

Kada su upitani o pravu na popravak, otprilike polovica ispitanika čula je za to (53 %). Objasnili su to kao mogućnost popravka (29 %), obvezu proizvođača (23 %), pravo potrošača (23 %), dok je 15 % spomenulo ekološki aspekt, a 8 % zakonodavstvo.

Gotovo svi (98 %) mislili su da bi njihove države trebale donijeti nižu stopu PDV-a za popravke, dok bi 91 % popravilo češće u tom slučaju. Vrijedi spomenuti da niža razina PDV-a već vrijedi za ograničen set popravaka u Sloveniji i za popravke stanova i kuća u privatnom vlasništvu u Italiji i Sloveniji. 93 % reklo je da bi ih bonovi za popravak potaknuli na češći odabir popravka.

Također su im se svidjela ideja o ocjeni popravka proizvoda. 94 % izjavilo je da bi to uzeli u obzir prilikom kupnje. Međutim, kada su upitani kako bi interpretirali ocjenu 3.5 / 10, odgovori su se značajno razlikovali. Polovica ispitanika rekla je da je proizvod teško popraviti, a 43 % da ga se ne isplati popraviti. 17 % izjavilo je da ne znaju kako to protumačiti, 4 % da nema dovoljno informacija, i na kraju, 3 % smatra da je popravljivost visoka.

Samo trećina ispitanika znala je za web portale koji promiču ponovnu upotrebu i/ili popravak.

⁵ Prethodno istraživanje pokazalo je da se najveća cijena koju su potrošači spremni platiti za popravak kreće od 20 % do 40 % cijene proizvoda, pogledajte [The Price Is Not Right](#), Right to Repair Europe, 2023

Preporuke za politike

Da bi popravak postao zadani izbor, potrebni su brojni koraci u više područja. Kombiniranjem stručnog znanja unutar koalicije Right to Repair Europe, projekta CGC i iskustava iz mjesta gdje su mjere za popravak već duže vrijeme na snazi, ističemo sljedeća područja politike koja je potrebno poboljšati. Naše preporuke podijeljene su na razini EU i država članica, odnosno, rečeno drugačije, na strani okvira i provedbe.

Zakonodavni nedostaci na razini Europske unije

Sveobuhvatno pravo na popravak i slobodan izbor serviseri

Za doista univerzalno pravo na popravak ne samo da proizvodi moraju biti dobro dizajnirani kako bi fizički omogućili popravak, već potrošači moraju imati slobodan izbor tko će izvršiti popravak, bilo da su to oni sami, proizvođač ili pružatelji usluga popravka treće strane. Povrh toga postoji nekoliko drugih preduvjeta (samo djelomično obuhvaćenih R2RD) bez kojih se ovo pravo na popravak još ne može ostvariti. O aspektima toga raspravlja se u drugim odjeljcima, ali ovdje ćemo se usredotočiti na važnost slobodnog izbora.

Omogućavanje potrošačima da svoje proizvode popravi dobavljač po vlastitom izboru ograničava štetu od monopolističke prakse proizvođača protiv popravka i potiče zdravu konkurenciju.

Osnovna djelatnost većine neovisnih pružatelja usluga popravka je samo popravak, što znači da je njihov glavni cilj pružiti izvrsne usluge popravka, produžiti životni vijek proizvoda i ne forsirati preuranjenu zamjenu. Često su spremni popraviti probleme koje proizvođači i njihovi ovlašteni serviseri nisu. Ili to učiniti po znatno nižoj cijeni uz istu razinu kvalitete.

Nadalje, slobodan izbor serviseri trebao bi biti dostupan već tijekom jamstvenog roka, što bi također smanjilo učestalost prijevremene zamjene novim proizvodom.

Široka pokrivenost kategorije proizvoda

Nažalost, propisi o pravu na popravak trenutno se primjenjuju na uzak popis kategorija proizvoda. Rast će kako se stvaraju novi zahtjevi za ekodizajn, ali krajnji cilj trebao bi biti potpuna pokrivenost, tj. sve grupe proizvoda kod kojih se popravak može razmotriti.

Trenutačno je velik dio električne i elektroničke opreme izvan opsega, iako je njihov tok otpada jedan od najbrže rastućih⁶ i iako mnogi od tih proizvoda i njihovih rezervnih dijelova pokazuju neke od najgorih viđenih mogućnosti popravka.

Očekujemo da će Europska komisija proširiti pokrivenost što je prije moguće.

⁶ [E-waste in the EU: facts and figures, Europski parlament, 2024.; ILO, 2014.](#)

Eko-dizajn

Očito je da proizvode treba dizajnirati imajući na umu izvrsnu mogućnost popravka, što često također zahtijeva veću izdržljivost. Dio toga je lakoća rastavljanja i ponovnog sastavljanja, prostorna dostupnost ključnih komponenti, korištenje više standardiziranih dijelova ili čak potpuno modularni dizajn. Međutim, željeli bismo istaknuti dva druga aspekta koja bi regulatori trebali imati na umu.

Dizajn proizvoda ne samo da bi trebao olakšati popravak, već bi trebao omogućiti da ga ljudi sigurno obave. To znači smanjenje izloženosti opasnim materijalima i komponentama. Zapravo, smanjenje njihove količine u proizvodu često je zaboravljen oblik smanjenja otpada, budući da se definira i u smislu smanjenja upotrebe opasnih tvari.

Drugi aspekt je manje opipljiv: dostupnost softvera. Radi se o tradicionalnoj elektronici i sve većem broju prethodno ne-”pametnih” uređaja poput brava i drugih u prostoru interneta stvari. Ako je softver obavezna komponenta upotrebe proizvoda, proizvođači bi trebali osigurati dugoročnu kompatibilnost i ažuriranja, tako da sam softver ne čini proizvod otpadnim. Uz dobar dizajn, pružanje 10 godina podrške ne bi trebalo biti problem. Čak i uz takvu zajamčenu podršku, povezani proizvodi bi i dalje bili u opasnosti od kvara prije nego njihovi nepovezani parnjaci.

Osim toga, potrošači bi trebali imati pravo promijeniti temeljni softver koji pokreće njihov proizvod (uobičajeno kod računala i telefona), a proizvođače bi trebalo poticati da otvore izvorni kod svog firmvera, osobito nakon što se ukine.

Stroži zakonski okvir protiv praksi koje onemogućuju popravak

Još uvijek nije jasno koja će biti službena definicija “razumne cijene”, ali ona bi trebala biti takva da pomaže u smanjenju česte pojave preskupih rezervnih dijelova.

R2RD ima nesretnu rupu u [članku 5](#) koji se bavi obvezom popravka:

*»Proizvođači ne smiju koristiti nikakve ugovorne klauzule, hardverske ili softverske tehnike koje sprječavaju popravak robe navedene u Prilogu II. **osim** ako to opravdavaju legitimni i objektivni čimbenici, uključujući zaštitu prava intelektualnog vlasništva prema pravnim aktima Unije i nacionalnim pravnim aktima. (...)«*

To proizvođačima omogućuje da nastave s nepoštenom praksom protiv popravaka kao što je uparivanje dijelova, oblik softverskih zaključavanja gdje ovaj softver odbija neovlaštene zamjenske dijelove, onesposobljujući uređaj.

Savezna trgovinska komisija SAD-a piše u svom [izvješću o ograničenjima popravaka](#) za 2021. da su proizvođači ponudili brojna objašnjenja za svoja ograničenja popravaka, ali da ona nisu opravdana. Mnogi od njihovih argumenata zašto potrošačima ne bi trebalo dopustiti da sami popravljaju svoje proizvode temelje se na problemima koje stvaraju sami proizvođači.

Očekujemo dosljednu provedbu zabrane postupaka protiv popravaka s visoko postavljenom letvicom za iznimke. Treba postojati pravna jasnoća o tome što bi se smatralo “legitimnim i objektivnim čimbenicima”, tako da je manja vjerojatnost da će proizvođači zaobići pravila i lakše je osigurati usklađenost.

Ocjene i indeksi popravljivosti

Cilj ocjene popravljivosti je dati potrošačima do znanja koliko je proizvod popravljiv prije prodaje. Kako raste broj proizvoda za koje postoji službeni prijedlog indeksa⁷, važno je imati na umu [iskustvo iz Francuske](#) (od 2021.).

HOP je identificirao dva ključna problema koji ograničavaju učinkovitost predložene ocjene EU-a: cijena rezervnih dijelova nije dio procjene, iako je velika prepreka za popravak⁸, a sustav bodovanja nije pravilno ponderiran kako bi ocjena bila istinska odražavaju mogućnost popravka. Osim toga, loš podrezultat u određenoj kategoriji trebao bi smanjiti cijeli rezultat, bez obzira na to koliko su dobri podrezultati u drugim kategorijama.

Trenutačni rezultati su na ljestvici od 1-10, ali pokazalo se da je i to teško protumačiti u našoj anketi. Dobro je što je metodologija izračuna detaljna, ali bitan je i korisnički prikaz. Predlažemo da se svi budući konačni rezultati pojednostave na skup klasa, nalik ocjeni energetske učinkovitosti koja već postoji.

Ciljevi za iskorištavanje materijala

Potrebni su ciljevi kako bi se istinski istaknula i potaknula važnost popravka za kružno gospodarstvo. Izravni ciljevi popravka mogli bi imati negativne učinke, jer bi ih bilo lakše postići s proizvodima koji se češće kvare, što bi naravno bilo kontraproduktivno.

Umjesto toga predlažemo da se usredotočite na neizravne i sveobuhvatne ciljeve za smanjenje korištenja primarnih resursa. Neki se pokazatelji već prate u [Okviru za praćenje kružnog gospodarstva](#), posebice materijalni otisak, produktivnost resursa i dva pokazatelja otpornosti. Popravak tu ima važnu ulogu, jer dugotrajniji proizvodi na primjer znače nižu potražnju za strateški ograničenim kritičnim sirovinama.

Primjer izvedivih neizravnih ciljeva koji podržavaju popravak bili bi ciljevi prosječnog životnog vijeka definirani po kategoriji proizvoda. Ne postoji nijedan obranjiv razlog da npr. mobilni telefon ili prijenosno računalo ne bi trebali trajati 10 godina prije nego što ih treba zamijeniti.

Kao što su prije [predlagali mnogi stručnjaci](#), potrebna nam je zasebna Okvirna direktiva o resursima s obvezujućim ciljevima smanjenja i ponovne upotrebe resursa utemeljenih na znanosti. Ciljevi su jedini dokazani način za uspješno pokretanje javne politike (osobito na razini država članica) koja na kraju može rezultirati potrebnom promjenom. A naša potreba za smanjenjem našeg materijalnog otiska bilo putem popravka ili drugih mjera već je velika i stalno raste.

⁷ Sušilice, računala, pametni telefoni, uređaji za kuhanje

⁸ npr. prema istraživanju koje je 2021. proveo Kantar za VZBV, 88 % njemačkih potrošača očekuje da će proizvod s visokom ocjenom popravka biti ekonomski popravljiv

Okvir za proširenu odgovornost proizvođača

Osim što je implementacija načela zagađivač plaća, proširena odgovornost proizvođača (EPR) ima potencijal doista potaknuti bolji dizajn proizvoda. Ne samo kroz dovoljno modularne naknade koje kažnjavaju linearni dizajn, već i kroz osiguravanje povratne sprege između upravitelja otpadom i proizvođača kako bi ga informirali.

EPR sustav definiran Okvirnom direktivom o otpadu i nekoliko poddirektiva treba pooštriti. Članak 8.a o minimalnim zahtjevima za programe (PRO) je dobar, ali treba biti više preskriptivan, obvezujući umjesto da bude opcija. To bi poboljšalo trenutno slabu usklađenost u mnogim državama članicama. Za tokove poput otpadne električne i elektroničke opreme, gdje je popravak izvediva opcija (za razliku od, recimo, pesticida), postoji nekoliko mjera koje bi se mogle naložiti za daljnji popravak.

Na primjer, namjenski fondovi za popravke (bilo na PRO ili nacionalnoj razini) koji se financiraju postojećim EPR naknadama proizvođača, jasna obveza uključivanja aspekata mogućnosti popravka u dizajn ekomodulacije naknada te informacija o popravku i mjera senzibilizacije.

Right to Repair Europe pripremio je posebno izvješće o potrebi [reformе EPR-a](#).

Zakonodavni nedostaci na razini država članica

R2RD upućuje države članice da donesu **barem jednu** nacionalnu mjeru za promicanje popravka, s dugim rokom od pet godina. Očigledan zahtjev za zakonodavce na ovoj razini je da donesu više od jedne mjere i da ne čekaju rok. Slijede neki prijedlozi.

Pri razmatranju ovih mjera prednost treba dati financijskim, budući da je ekonomska nedostupnost jedna od najvećih prepreka popravku⁹.

Osim toga, tražimo od naših vlada da budu ambiciozne kada je riječ o oblikovanju stajališta Europskog vijeća u svim budućim propisima EU-a, uključujući temu popravka.

Bonovi i poticaji za popravak

93 % ispitanika u našoj anketi reklo je da bi ih vaučeri za popravak potaknuli da češće biraju popravak, što se podudara s prethodnim anketama i studijama koje su identificirale trošak popravka kao jednu od najvećih prepreka¹⁰.

Nekoliko zemalja, regija i gradova uvelo je vlastite poticaje za popravke, a još nekoliko njih to razmatra. Dostupan je opsežan pregled Right to Repair Europe s preporukama za buduće implementacije.

Kako se ova mjera pokazala vrlo uspješnom, njenoj provedbi treba dati prioritet.

⁹ npr. Eurobarometar, studija ADEME-a iz 2019. ili Fnacov Baromètre SAV iz 2022.

¹⁰ ibid.

Snižavanje stope PDV-a

Još jedna jednostavna fiskalna mjera je korištenje snižene stope poreza na dodanu vrijednost za popravak. Pravna stečevina to već dopušta za premda ograničen skup manjih popravaka: bicikala, kućanskih aparata, obuće i kožne galanterije, odjeće i rublja za kućanstvo. Slovenija i 6 drugih država članica to su već provele, dok Italija i Hrvatska [tek trebaju](#). Niža stopa za popravak kućanskih aparata dostupna je od [revizije stopa PDV-a 2022.](#) godine, no dosad je nije primijenila niti jedna država članica.

Ostale fiskalne mjere i POP (EPR) u praksi

Budući da je javni sektor veliki potrošač, zelena javna nabava još je jedan važan način izravnog povećanja potražnje za trajnim proizvodima, njihovim popravkom i obnovom. Kriteriji popravljivosti trebali bi biti ugrađeni u pravila nakon što indeksi popravka budu široko dostupni. Gdje je to moguće, trebalo bi dati prednost opskrbi od aktera socijalne ekonomije.

Države članice imaju značajnu slobodu u načinu na koji provode proširenu odgovornost proizvođača unutar šireg okvira EU-a. Oni već mogu i trebaju ugraditi popravke u kriterije ekomodulacije za EPR naknade i osigurati da se dio prikupljenih naknada koristi za fond namijenjen popravku.

Sredstva bi se potom trebala koristiti za uklanjanje prepreka i promicanje popravka, obrazovanja i osposobljavanja, podupiranje inovacija (npr. 3D ispis rezervnih dijelova ili izvlačenje rabljenih), inicijative za popravak u zajednici i aktere socijalne ekonomije te općenito povećanje atraktivnosti poslova popravka modeli za povećanje raspona dostupnih usluga popravka. Također bi mogao biti djelomični izvor financiranja za bonuse za popravke.

Kako bi se nadopunili ciljevi smanjenja upotrebe materijala, potrebna je veća fiskalna reforma. Sve dok se glavni porezni teret ne prebaci s rada na korištenje (primarnih) resursa, teško ćemo prijeći na kružno gospodarstvo. To bi radikalno koristilo sektoru popravaka, doista potaknulo bolji dizajn proizvoda i omogućilo napredovanje novih kružnih poslovnih modela.

Edukacija i osposobljavanje

Postoje tri različita aspekta obrazovanja i osposobljavanja na kojima treba raditi na razini država članica. Prvi je edukacija potrošača o mogućnostima popravka, što je više dobra dostupnost informacija i kampanje podizanja svijesti. Drugi se odnosi na stvaranje i podržavanje prilika za obuku i programa za javnost kako bi se naučili sami popravljati. To bi se moglo učiniti unutar formalnog obrazovanja ili izvan njega i trebalo bi poticati međugeneracijsko podučavanje i učenje.

Treći aspekt je formalna obuka i obrazovanje posebno u području popravka. Kako zbog manjka kvalificirane radne snage, što ograničava pružanje usluga popravka i rast¹¹, tako i zbog podučavanja posebnim vještinama koje su potrebne za određene skupine proizvoda. Poboljšanje obuke i priznavanja smanjit će prepreku novim talentima da se pridruže sektoru.

¹¹ [Na primjer, Green Alliance modelirao je deseterostruki porast poslova povezanih s popravkom i preradom ako se primijeni ambiciozniji pristup prijelazu na kružno gospodarstvo](#)

IT

Communities Go Circular

Documento di indirizzo sul (diritto di) riparare

Agosto 2024

Questo documento di policy è stato scritto per il progetto **Communities go Circular**, finanziato nell'ambito del programma CERV dell'EACEA. L'obiettivo del progetto biennale è di educare e sensibilizzare sui temi della riparazione e del riutilizzo, coinvolgere i cittadini nel processo di richiesta di cambiamento delle policy, incoraggiare l'apertura di nuovi workshop di riparazione e riutilizzo e, infine, imparare e connettersi con altri attori del settore.

I partner del progetto si sono concentrati sul riutilizzo, la riparazione e la riduzione delle azioni di rifiuti nei loro specifici paesi. Tra questi figurano Zelena Istra e Zelena Akcija dalla Croazia, Ekologi brez meja e KNOF dalla Slovenia e Zero Waste Italy dall'Italia.

Colophon

Titolo: Communities Go Circular Position paper su (il diritto di) riparare

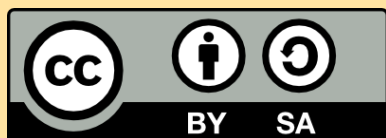
Autore: Jaka Kranjc

Revisione: Nina Brnić, Irena Burba, Alja Miklavčič, Simone Cimadomo, Cristina Ganapini, Thomas Opsomer

Editore: Društvo Ekologi brez meja

Anno di pubblicazione: 2024

Progetto: Communities Go Circular (101081655 - CGC - CERV-2022-CITIZENS-CIV)

Quest'opera è stata pubblicata con licenza Creative Commons: Attribution-ShareAlike 4.0 International.

**Funded by
the European Union**

Finanziato dall'Unione Europea. I punti di vista e le opinioni espresse sono tuttavia solo quelli degli autori e non riflettono necessariamente quelli dell'Unione Europea o dell'Agenzia esecutiva europea per l'istruzione e la cultura (EACEA). Né l'Unione Europea né l'EACEA possono essere ritenute responsabili per essi.

Sommario

Introduzione	4
Sviluppi legislativi recenti	5
Risultati del sondaggio di riparazione del progetto CGC	6
Raccomandazioni politiche	8
Lacune politiche a livello dell'Unione Europea	8
Diritto universale alla riparazione e libera scelta del riparatore	8
Ampia copertura della categoria di prodotti	8
Ecodesign	9
Politiche più severe contro le pratiche anti-riparazione	9
Punteggi e indici di riparabilità	10
Obiettivi di utilizzo dei materiali	10
Quadro di responsabilità estesa del produttore	11
Lacune politiche a livello di Stato membro	11
Buoni e bonus per la riparazione	12
Riduzione dell'IVA	12
Altre misure fiscali e EPR nella pratica	12
Istruzione e formazione	13

Introduzione

La riparazione è sempre stata uno strumento fondamentale per estendere la durata di vita dei prodotti, impedendo che diventino prematuramente rifiuti. Negli ultimi anni la sua importanza e il suo riconoscimento sono cresciuti grazie a numerose iniziative nel più ampio spazio della transizione all'economia circolare. La Commissione Europea stima che ogni anno vengano prodotti 35 milioni di tonnellate di rifiuti, 30 milioni di tonnellate di risorse e 261 milioni di tonnellate di emissioni di gas serra semplicemente perché gli articoli vengono scartati quando avrebbero potuto essere riparati¹.

Oltre agli oneri ambientali, tali pratiche comportano un costo aggiuntivo per i consumatori stimato in quasi 12 miliardi di euro ogni anno.

La consapevolezza dei consumatori sta aumentando e vediamo una sete di prodotti durevoli e riparabili, oltre a un impegno sempre maggiore nel crescente movimento per il diritto alla riparazione. Quel diritto è semplicemente il diritto di una persona a riparare un articolo da sola o a farlo riparare da una terza parte.

In Europa è sostenuto da [Right to Repair Europe](#), una coalizione di oltre 140 organizzazioni con un forte ruolo di controllo nel panorama politico dell'UE.

Vogliamo fermare la (passata) tendenza dei prodotti a diventare più difficili o impossibili da riparare, assicurando che la riparazione diventi accessibile e preferibile alla sostituzione, ove possibile. Ridurre la produzione di rifiuti attraverso la riparazione ha benefici sotto tutti i pilastri della sostenibilità: è un mezzo di mitigazione del cambiamento climatico, creazione di posti di lavoro e costruzione della comunità. In quanto tale, il movimento per il diritto alla riparazione è perfettamente allineato con gli obiettivi del Green Deal europeo e lavora attivamente per influenzarlo positivamente.

Di recente il panorama politico ha assistito a molti sviluppi interessanti, un vero inizio di un serio lavoro sulla riparabilità. Un motivo certo per rallegrarsi, un culmine di anni di campagne, tuttavia i dettagli spesso lasciano a desiderare. Che si tratti della portata limitata delle categorie di prodotti a cui si applicano le nuove norme, di ampie eccezioni o dei periodi di transizione a volte lunghi.

Con questi ostacoli, un nuovo pacchetto di economia circolare all'orizzonte e tanto lavoro per garantire che l'attuazione della legislazione esistente dia frutti maturi, è giunto il momento di fare advocacy. Questo clima vivace spiega anche diverse attività del progetto Communities Go Circular, che si concentra sul miglioramento della riparazione e del riutilizzo in Croazia, Slovenia e Italia. Come parte di ciò, questo documento di indirizzo, riassume le nostre scoperte e dove nello spazio politico vediamo margini di miglioramento.

¹ Commissione Europea, 2023 [Right to repair: la Commissione introduce nuovi diritti per i consumatori per riparazioni facili e convenienti](#)

Sviluppi legislativi recenti

Il tema del diritto alla riparazione rientra nella legislazione sulla tutela dei consumatori. Quest'ultima è un punto fermo della politica dell'UE già dal 1975², nel tempo espandendosi per coprire una vasta gamma di argomenti come la sicurezza dei prodotti, i servizi finanziari, la sicurezza alimentare e l'etichettatura, l'energia, il mercato digitale, i viaggi e i trasporti. Alcune misure di diritto alla riparazione sono vecchie³, ma specificamente per l'UE, il 2024 ha visto un aggiornamento storico: l'adozione della [Direttiva del Parlamento Europeo e del Consiglio relativa a regole comuni per promuovere la riparazione dei beni](#) (Direttiva sul diritto alla riparazione, R2RD).

Il suo scopo è incoraggiare i consumatori a scegliere la riparazione anziché la sostituzione, rendendola più pratica, economica e talvolta addirittura possibile, sia durante il periodo di garanzia che successivamente.

Attualmente copre solo tablet, smartphone e alcuni elettrodomestici, ma l'elenco crescerà con ogni nuovo prodotto soggetto a futuri requisiti di ecodesign. Attualmente, ciò significa lavatrici, asciugatrici e lavastoviglie, display elettronici (ad esempio televisori), frigoriferi, apparecchiature di saldatura, server, telefoni, tablet e batterie per veicoli leggeri come e-bike ed e-scooter.

I principali cambiamenti che la direttiva ha portato con sé per gli utenti sono:

- i produttori sono obbligati a fornire servizi di riparazione anche dopo il periodo di garanzia, con alcune avvertenze, fino a 10 anni;
- queste riparazioni devono essere fornite gratuitamente o a un “prezzo ragionevole”;
- le riparazioni durante il periodo di garanzia estendono la garanzia di un anno;
- i consumatori potranno richiedere informazioni ai riparatori (ad esempio costo, durata del servizio) tramite un modulo informativo europeo standardizzato sulle riparazioni, che consente facili confronti tra le opzioni di riparazione; queste informazioni devono essere fornite gratuitamente;
- verrà creata una piattaforma online per facilitare la ricerca di servizi e informazioni sulle riparazioni; le piattaforme nazionali devono essere implementate entro il 31/07/2027; verrà sviluppato un semplice standard di qualità del servizio di riparazione per evidenziare i buoni esecutori;
- ai produttori è vietato utilizzare tecniche che impediscano le riparazioni, sia limitando l'uso di pezzi di ricambio di terze parti o di seconda mano, pratiche scorrette del software come l'abbinamento di parti o clausole contrattuali. Sfortunatamente, questa disposizione è indebolita da una scappatoia che giustifica l'uso di tecniche anti-riparazione con (tra le altre) considerazioni sulla proprietà intellettuale.;
- i produttori devono fornire l'accesso ai pezzi di ricambio, alle informazioni sulla riparazione e sulla manutenzione e a tutti gli strumenti software correlati alla riparazione a costi ragionevoli.

² La Risoluzione del Consiglio del 14 aprile 1975 su un programma preliminare della Comunità Economica Europea per una politica di protezione e informazione dei consumatori

³ Il Magnuson-Moss Warranty Act (USA, 1975) ha vietato gli adesivi di annullamento della garanzia anti-riparazione

La direttiva è entrata in vigore il 30 luglio 2024. I paesi dell'UE hanno due anni per incorporarla nella loro legislazione nazionale, il che rappresenta un'opportunità per una maggiore ambizione. Ad esempio, la direttiva stabilisce che gli Stati membri devono adottare almeno una misura nazionale per la promozione della riparazione, con un elenco di suggerimenti finanziari e non finanziari inclusi nella direttiva. Tuttavia, questo obbligo ha una lunga scadenza di cinque anni. Il recepimento è già iniziato in alcuni paesi, ma potrebbe essere ritardato dall'attuale mancanza di linee guida della Commissione sulla definizione di prezzi ragionevoli.

Oltre all'R2RD, l'anno scorso è stato aggiornato il [regolamento sulle batterie](#), riducendo la possibilità che le batterie rotte rendano inabile l'intero prodotto, poiché ora devono essere sostituibili. In particolare, nel 2024 è stato adottato anche il [Regolamento sull'ecodesign per prodotti sostenibili](#) (ESPR), che include i futuri requisiti di durabilità e riparabilità per un'ampia gamma di prodotti. Amplierà l'elenco delle categorie di prodotti coperte dalla riparazione, non appena saranno stati approvati i loro specifici criteri di eco-design.

Al di fuori del livello UE, un numero crescente di città, regioni e paesi ha adottato incentivi finanziari e altre misure che promuovono la riparazione.

Risultati del sondaggio di riparazione del progetto CGC

Nell'ambito del progetto Communities Go Circular, è stato condotto un sondaggio online in sloveno, italiano, croato e inglese tra maggio e luglio 2024. Gli obiettivi erano misurare l'atteggiamento e gli ostacoli del pubblico in generale, nei confronti della riparazione e di alcune misure politiche. È stato creato ispirandosi a precedenti ricerche di Nazlı Terzioğlu (2021) senza alcuna sovrapposizione degli intervistati. In quanto tale, non è generalmente rappresentativo della popolazione più ampia.

Hanno risposto in modo esaustivo 779 persone, di cui una su due è stata inviata da una donna, la maggior parte da adulti con più di 35 anni, istruiti e restii a condividere la propria fascia di reddito.

I principali risultati⁴ sono:

- 71 % degli intervistati ha utilizzato servizi di riparazione nell'ultimo anno, l'80% lo ha fatto autonomamente;
- Non è stata osservata alcuna differenza di genere, ma l'età conta: il 75% delle persone con più di 55 anni ha riparato rispetto al secondo più alto 57% nella fascia di età 25-34. Una migliore istruzione e un reddito più elevato sono anche correlati positivamente con una maggiore frequenza di riparazione;
- Oltre la metà sono stati mandati in riparazione: vestiti (59%), automobili (56%) e calzature (49%), mentre alla fine dell'elenco si trovano articoli per lo sport, gli hobby e la casa (< 10%)

⁴ Una dettagliata analisi è disponibile in questo [articolo](#).

- Per quanto riguarda le riparazioni, i vestiti hanno prevalso (76%), seguiti dai mobili (53%) e dagli accessori per la casa (44%). Meno probabili erano gli elettrodomestici e l'attrezzatura sportiva;
 - 88% degli intervistati possedeva gli strumenti necessari per la riparazione;
 - Gli intervistati di mezza età erano più propensi a riparare da soli, ma la differenza rispetto ad altri gruppi di età era piccola (< 10%). Istruzione e reddito non erano un fattore significativo.
- I fornitori privati di servizi di riparazione hanno prevalso (81%), mentre il 51% ha scelto i servizi ufficiali;
- Il costo medio annuo delle riparazioni è stato di 448,20 €, con prevedibili differenze tra i paesi;
- Alla domanda sul prezzo accettabile, più della metà ha detto che dipende dal prodotto, mentre le altre risposte si sono distribuite uniformemente tra prezzi più bassi variabili e la risposta che il prezzo non ha importanza⁵;
- Solo un terzo degli intervistati ritiene che l'età del prodotto non sia un fattore determinante nella decisione sulla riparazione, mentre la metà ha affermato che dipende dal prodotto;

Un'intera sezione è stata dedicata alle circostanze relative alla riparazione. Sono state presentate diverse affermazioni e gli intervistati hanno valutato il loro accordo su una scala da 1 a 5, dal minimo al massimo.

Per quanto riguarda la scelta della riparazione, le preoccupazioni ambientali, l'uso regolare, la qualità percepita e la consapevolezza che qualcuno può ripararlo sono state le affermazioni con cui si è stati più d'accordo (tutte sopra il 4). Subito dopo c'erano il senso di colpa, il dare il buon esempio e se l'oggetto riparato non si romperà di nuovo rapidamente (tutte 3,9). L'unica affermazione con cui si è stati relativamente fortemente in disaccordo è stata che esiste uno stigma dovuto all'aspetto degli oggetti riparati (2,6).

Per quanto riguarda la riparazione fai da te, l'importanza della facilità di riparazione e dell'accessibilità ai pezzi di ricambio ha ottenuto il punteggio più alto, ovvero 3,9.

Alla domanda sul diritto alla riparazione, circa la metà degli intervistati ne ha sentito parlare (53%). Lo hanno spiegato come l'opzione di riparare (29%), un obbligo del produttore (23%), un diritto del consumatore (23%), mentre il 15% ha menzionato l'aspetto ambientale e l'8% la legislazione.

Quasi tutti (98%) pensavano che i loro paesi avrebbero dovuto promulgare un'IVA più bassa per le riparazioni, mentre il 91% avrebbe riparato più spesso in quel caso. Vale la pena menzionare che un livello IVA più basso si applica già per un insieme limitato di riparazioni in Slovenia e per la riparazione di abitazioni private in Italia e Slovenia.

Il 93% ha affermato che i buoni di riparazione li avrebbero incoraggiati a scegliere la riparazione più spesso.

⁵ Precedenti ricerche hanno mostrato che il prezzo massimo che i consumatori sono disposti a pagare per una riparazione varia dal 20% al 40% del prezzo del prodotto, vedere [The Price Is Not Right, Right to Repair Europe, 2023](#)

Hanno anche gradito l'idea di un punteggio di riparazione del prodotto. Il 94% ha affermato che ne avrebbe tenuto conto al momento dell'acquisto. Tuttavia, quando è stato chiesto loro come avrebbero interpretato un punteggio di 3,5/10, le risposte sono state molto diverse. La metà degli intervistati ha affermato che il prodotto era difficile da riparare e il 43% che non aveva senso dal punto di vista economico ripararlo. Il 17% ha affermato di non sapere come interpretarlo, il 4% che non ci sono abbastanza informazioni e, infine, il 3% ha effettivamente considerato la riparabilità come elevata.

Solo un terzo degli intervistati conosceva i portali web che promuovono il riutilizzo e/o la riparazione.

Raccomandazioni politiche

For the choice of repair to become the default option, a number of measures are needed in several areas. Combining the expertise within the Right to Repair Europe coalition, the CGC project and experiences from places where certain repair measures have been in place for longer, we stress the following policy areas in need of improvement. Our recommendations are split between the EU and Member State levels or to put it differently: on the framework and implementation side. Affinché la scelta della riparazione diventi l'opzione predefinita, sono necessarie una serie di misure in diverse aree. Combinando l'esperienza all'interno della coalizione Right to Repair Europe, il progetto CGC e le esperienze di luoghi in cui alcune misure di riparazione sono in atto da più tempo, sottolineiamo le seguenti aree politiche che necessitano di miglioramento. Le nostre raccomandazioni sono divise tra i livelli UE e degli Stati membri o, per dirla in modo diverso: sul lato del contesto e dell'attuazione.

Lacune politiche a livello dell'Unione Europea

Diritto universale alla riparazione e libera scelta del riparatore

Per un **diritto** veramente **universale alla riparazione**, non solo i prodotti devono essere ben progettati per rendere fisicamente possibile la riparazione, ma i consumatori devono avere la libera scelta di chi effettuerà la riparazione, che si tratti di loro stessi, del produttore o di fornitori di servizi di riparazione terzi. Oltre a ciò, ci sono diverse altre premesse (solo in parte affrontate dall'R2RD) senza le quali questo diritto alla riparazione non può ancora essere esercitato. Aspetti di questo sono discussi in altre sezioni, ma qui ci concentreremo sull'importanza della libera scelta.

Consentire ai consumatori di far riparare i propri prodotti dal fornitore di loro scelta limita necessariamente i danni derivanti dalle pratiche monopolistiche anti-riparazione dei produttori e incoraggia una sana concorrenza.

L'attività principale della maggior parte dei fornitori di riparazioni indipendenti è solo la riparazione, il che significa che il loro obiettivo principale è fornire servizi di riparazione eccellenti, prolungare la durata dei prodotti e non spingere per una sostituzione prematura. Spesso sono disposti a riparare problemi che i produttori e i loro riparatori autorizzati non sono disposti a fare. O a farlo a un costo sostanzialmente inferiore allo stesso livello di qualità.

Inoltre, questa libera scelta del riparatore dovrebbe essere disponibile già durante il periodo di garanzia, il che ridurrebbe anche la frequenza della sostituzione anticipata con un nuovo prodotto.

Ampia copertura della categoria di prodotti

Sfortunatamente, le normative sul diritto alla riparazione si applicano attualmente a un

elenco ristretto di categorie di prodotti. Cresceranno man mano che verranno creati nuovi requisiti di ecodesign, ma l'obiettivo finale dovrebbe essere la copertura completa, ovvero tutti i gruppi di prodotti in cui la riparazione può essere presa in considerazione.

Attualmente gran parte delle apparecchiature elettriche ed elettroniche sono fuori dal campo di applicazione, anche se il loro flusso di rifiuti è uno di quelli in più rapida crescita⁶ e nonostante molti di questi prodotti e i loro pezzi di ricambio presentino una delle peggiori riparabilità mai viste.

Ci aspettiamo che la Commissione Europea ampli la copertura il prima possibile.

Ecodesign

Ovviamente i prodotti dovrebbero essere progettati tenendo a mente un'eccellente riparabilità, che spesso richiede anche una maggiore durata. Parte di ciò è la facilità di smontaggio e rimontaggio, l'accessibilità dei componenti chiave, l'uso di parti più standardizzate o persino design completamente modulari. Tuttavia vorremmo evidenziare altri due aspetti che i regolatori dovrebbero tenere a mente.

La progettazione del prodotto non dovrebbe solo facilitare la riparazione, ma consentire che venga eseguita in sicurezza dagli esseri umani. Ciò significa ridurre al minimo l'esposizione a materiali e componenti pericolosi. Infatti, ridurre le loro quantità nel prodotto è una forma di riduzione dei rifiuti spesso dimenticata, poiché è definita anche in termini di riduzione dell'uso di sostanze pericolose.

Il secondo aspetto è meno tangibile: la disponibilità del software. Riguarda l'elettronica tradizionale e il crescente numero di dispositivi precedentemente non "intelligenti" come le serrature e altro, nello spazio dell'Internet-delle-cose. Laddove il software è un componente obbligatorio dell'uso di un prodotto, i produttori dovrebbero fornire compatibilità e aggiornamenti a lungo termine, in modo che il software stesso non renda un prodotto uno spreco. Con un buon design, fornire 10 anni di supporto non dovrebbe essere un problema. Anche con tale supporto garantito, i prodotti connessi sarebbero comunque a rischio di guastarsi prima delle loro controparti non connesse.

Inoltre, i consumatori dovrebbero avere il diritto di modificare il software di base che gestisce il loro prodotto (comune con computer e telefoni) e i produttori dovrebbero essere incoraggiati a rendere open source il loro firmware, soprattutto una volta che non è più in produzione.

Politiche più severe contro le pratiche anti-riparazione

Non è ancora chiaro quale sarà la definizione ufficiale di "prezzo ragionevole", ma dovrebbe essere tale da contribuire a ridurre il frequente verificarsi di pezzi di ricambio eccessivamente costosi.

R2RD ha una sfortunata scappatoia nel suo [Articolo 5](#) che riguarda l'obbligo di riparazione:

*»I produttori non devono utilizzare clausole contrattuali, tecniche hardware o software che impediscano la riparazione dei beni elencati nell'allegato II, **a meno che** non siano giustificati da fattori legittimi e oggettivi, tra cui la protezione dei diritti di proprietà intellettuale ai sensi degli atti giuridici dell'Unione e nazionali. (...)«*

⁶ [Rifiuti elettronici in UE: fatti e cifre, Parlamento Europeo, 2024; ILO, 2014.](#)

Ciò consente ai produttori di continuare con pratiche anti-riparazione sleali come il part-pairing, una forma di blocco software in cui questo software rifiuta parti di ricambio non autorizzate, paralizzando il dispositivo.

La Federal Trade Commission statunitense scrive nel suo [rapporto sulle restrizioni alla Riparazione](#) del 2021 che i produttori hanno offerto numerose spiegazioni per le loro restrizioni alla riparazione, ma che non sono giustificate. Molti dei loro argomenti sul perché ai consumatori non dovrebbe essere consentito di riparare i propri prodotti si basano su problemi creati dai produttori stessi.

Ci aspettiamo un'implementazione coerente del divieto di pratiche anti-riparazione con un'asticella elevata per le eccezioni. È necessario che ci sia chiarezza giuridica su cosa verrebbe considerato "fattori legittimi e oggettivi", in modo che i produttori siano meno propensi a eludere le regole e sia più facile garantire la conformità.

Punteggi e indici di riparabilità

L'obiettivo dei punteggi di riparabilità è far sapere ai consumatori quanto è riparabile un prodotto prima della sua vendita. Poiché il numero di prodotti per cui è stata proposta ufficialmente un indice aumenta⁷, è importante tenere a mente [l'esperienza della Francia](#) (dal 2021).

HOP ha individuato due problemi chiave che limitano l'efficacia del punteggio UE proposto: il prezzo dei pezzi di ricambio non fa parte della valutazione, anche se rappresenta un ostacolo importante alla riparazione⁸, e il sistema di punteggio non è ponderato correttamente affinché il punteggio rifletta realmente la riparabilità. Inoltre, un punteggio parziale negativo in una determinata categoria dovrebbe abbassare il punteggio complessivo, indipendentemente da quanto siano buoni i punteggi parziali in altre categorie.

I punteggi attuali sono su una scala da 1 a 10, ma si è dimostrato difficile da interpretare anche nel nostro sondaggio. È positivo che la metodologia di calcolo sia dettagliata, ma anche la presentazione all'utente è importante. Proponiamo che tutti i punteggi finali futuri siano semplificati in un insieme di classi, simili alla valutazione dell'efficienza energetica già in atto.

Obiettivi di utilizzo dei materiali

Sono necessari obiettivi per evidenziare e realmente guidare l'importanza della riparazione per l'economia circolare. Gli obiettivi diretti di riparazione potrebbero avere effetti negativi, poiché sarebbero più facili da raggiungere con prodotti che si rompono più spesso, il che ovviamente sarebbe controproducente.

Suggeriamo invece di concentrarsi su obiettivi indiretti e generali per la riduzione dell'uso delle risorse primarie. Alcuni indicatori sono già tracciati nel Quadro di monitoraggio dell'economia circolare, in particolare l'impronta dei materiali, la produttività delle risorse e due indicatori di resilienza. La riparazione ha un ruolo importante da svolgere in questo ambito,

⁷ Tumble dryers, computers, smartphones, cooking appliances

⁸ E.g. according to a 2021 survey conducted by Kantar for VZBV, 88 % of German consumers expect a product with a high repair score to be economically repairable

poiché prodotti più duraturi, ad esempio, comportano una domanda inferiore di materie prime critiche strategicamente limitate.

Un esempio di fattibili obiettivi indiretti a supporto della riparazione sarebbero obiettivi di durata media definiti per categoria di prodotto. Non esiste una ragione difendibile per cui, ad esempio, un telefono cellulare o un laptop non debbano durare 10 anni prima di dover essere sostituiti.

Come suggerito da molti esperti in precedenza, abbiamo bisogno di una direttiva quadro separata sulle risorse con obiettivi vincolanti di riduzione dell'uso delle risorse e di riutilizzo basati sulla scienza. Gli obiettivi sono l'unico modo comprovato per guidare con successo la politica pubblica (soprattutto a livello di Stato membro) che può eventualmente portare al cambiamento necessario. E la nostra necessità di ridurre la nostra impronta materiale, sia tramite riparazione che altre misure, è già elevata e in costante crescita.

Quadro di responsabilità estesa del produttore

Oltre a essere un'implementazione del principio chi inquina paga, la responsabilità estesa del produttore (EPR) ha il potenziale per guidare davvero una migliore progettazione del prodotto. Non solo attraverso tariffe sufficientemente modulate che penalizzino la progettazione lineare, ma assicurando che esista un ciclo di feedback per informare, tra i gestori dei rifiuti e i produttori.

Il sistema EPR definito dalla direttiva quadro sui rifiuti e da diverse sottodirettive deve essere rafforzato. L'articolo 8a sui requisiti minimi per i regimi (PRO) è valido, ma deve essere più prescrittivo, imponendo anziché rendendolo un'opzione. Ciò migliorerebbe l'attuale scarsa conformità in molti Stati membri. Per flussi come i rifiuti di apparecchiature elettriche ed elettroniche, in cui la riparazione è un'opzione fattibile (a differenza, ad esempio, dei pesticidi), ci sono diverse misure che potrebbero essere obbligatorie per un'ulteriore riparazione.

Ad esempio, dedicati fondi di riparazione (a livello PRO o nazionale) finanziati dalle tariffe EPR dei produttori esistenti, un chiaro obbligo di includere aspetti di riparabilità nella progettazione dell'ecomodulazione delle tariffe e misure di informazione e sensibilizzazione specifiche per la riparazione.

Right to Repair Europe ha preparato un rapporto dedicato sulla necessità di [riformare l'E-PR](#).

Lacune politiche a livello di Stato membro

R2RD ordina agli Stati membri di adottare **almeno una** misura nazionale per la promozione della riparazione, con una scadenza lunga di cinque anni. Una richiesta ovvia per i legislatori a questo livello è quindi quella di adottare più di una misura e di non aspettare la scadenza. Seguono alcuni suggerimenti.

Quando si prendono in considerazione queste misure, quelle finanziarie dovrebbero essere prioritarie, poiché l'inaccessibilità economica è una delle barriere più grandi alla riparazione⁹.

Inoltre, chiediamo ai nostri governi di essere ambiziosi quando si tratta di dare forma alle posizioni del Consiglio europeo in tutte le future normative dell'UE, incluso il tema della riparazione.

Buoni e bonus per la riparazione

Il 93% degli intervistati ha affermato che i buoni per la riparazione li incoraggerebbero a scegliere la riparazione più spesso, il che coincide con i sondaggi e gli studi precedenti che identificano il costo della riparazione come uno dei maggiori ostacoli¹⁰.

Diversi paesi, regioni e città hanno implementato i propri incentivi per la riparazione e molti altri lo stanno prendendo in considerazione. È disponibile Una panoramica completa di Right to Repair Europe con raccomandazioni per implementazioni future.

Poiché questa misura ha dimostrato di avere molto successo, la sua attuazione dovrebbe essere prioritaria.

Riduzione dell'IVA

Un'altra semplice misura fiscale è quella di utilizzare un'aliquota IVA ridotta per le riparazioni. L'acquisto lo consente già per un set limitato di piccole riparazioni: biciclette, elettrodomestici, scarpe e pelletteria, abbigliamento e biancheria per la casa. La Slovenia e altri 6 Stati membri lo hanno già implementato, mentre Italia e Croazia [devono ancora farlo](#). L'aliquota ridotta per le riparazioni degli elettrodomestici è disponibile dalla [revisione delle aliquote IVA](#), del 2022, ma finora nessuno Stato membro l'ha implementata.

Altre misure fiscali e EPR nella pratica

Poiché il settore pubblico spende molto, gli appalti pubblici verdi (green public procurement) rappresentano un altro modo importante per aumentare direttamente la domanda di prodotti durevoli e la loro riparazione e ristrutturazione. I criteri di riparabilità dovrebbero essere incorporati nelle regole una volta che gli indici di riparazione saranno ampiamente disponibili.

Ove disponibile, si dovrebbe dare la preferenza all'approvvigionamento da parte degli attori dell'economia sociale.

Gli Stati membri hanno un ampio margine di manovra nel modo in cui implementano la responsabilità estesa del produttore all'interno del più ampio quadro dell'UE. Possono e dovrebbero già integrare la riparazione nei criteri di ecomodulazione per le tariffe EPR e garantire che parte delle tariffe raccolte venga utilizzata per un fondo dedicato alla riparazione.

⁹ E.g. Eurobarometer, the 2019 study by ADEME or Fnac's Baromètre SAV from 2022

¹⁰ ibid.

I fondi dovrebbero quindi essere utilizzati per rimuovere le barriere e promuovere la riparazione, l'istruzione e la formazione, supportare l'innovazione (ad esempio la stampa 3D di pezzi di ricambio o l'estrazione di quelli usati), le iniziative di riparazione della comunità e gli attori dell'economia sociale e, in generale, aumentare l'attrattiva dei modelli aziendali di riparazione per aumentare la gamma disponibile di servizi di riparazione. Potrebbe anche essere una fonte parziale di finanziamento per i bonus di riparazione.

Per integrare gli obiettivi di riduzione dell'uso dei materiali, è necessaria una riforma fiscale più ampia. Finché il principale onere fiscale non si sposterà dal lavoro all'uso delle risorse (primarie), faremo fatica a passare a un'economia circolare. Ciò avvantaggerebbe radicalmente il settore della riparazione, guiderebbe davvero una migliore progettazione dei prodotti e consentirebbe a nuovi modelli aziendali circolari di prosperare.

Istruzione e formazione

Ci sono tre diversi aspetti dell'istruzione e della formazione su cui è necessario lavorare a livello di Stato membro. Il primo riguarda l'educazione dei consumatori sulle possibilità di riparazione, che riguarda maggiormente la buona disponibilità di informazioni e campagne di sensibilizzazione. Il secondo riguarda la creazione e il supporto di opportunità e programmi di formazione per il pubblico per imparare a riparare da soli. Ciò potrebbe essere fatto all'interno dell'istruzione formale o al di fuori di essa e dovrebbe incoraggiare l'insegnamento e l'apprendimento intergenerazionale.

Il terzo aspetto è la formazione formale e l'istruzione specificatamente nel campo della riparazione. Sia a causa di una carenza di forza lavoro qualificata, che sta limitando la fornitura e la crescita dei servizi di riparazione¹¹, ma anche specificamente per insegnare le speciali competenze richieste per determinati gruppi di prodotti. Migliorare la formazione e il riconoscimento abbasserà la barriera per l'ingresso di nuovi talenti nel settore.

¹¹ [For example, Green Alliance modeled a tenfold increase in jobs related to repair and remanufacturing if a more ambitious approach is taken to the circular economy transition](#)